

Planinarske NOVINE

ČASOPIS PLANINARSKOG SAVEZA CRNE GORE

Godina III / broj 4 / maj 2017. / cijena 1 euro

Pavle Radulović, ministar održivog
razvoja i turizma u Vladi Crne Gore

**ODRŽATI DOSTIGNUTI
NIVO PLANINARENJA I
EDUKOVATI KADROVE**

Dušan Simonović, predsjednik
Crnogorskog olimpijskog komiteta

**PRIRODNI RESURSI
CRNE GORE**

Dragan Bulatović, predsjednik
Planinarskog saveza Crne Gore

**CRNA GORA - ELITNA
DESTINACIJA ZA
AVANTURISTIČKE
SPORTOVE**

PLANINARSKI SAVEZ CRNE GORE
MOUNTAINEERING ASSOCIATION OF MONTENEGRO

An aerial photograph of a serene landscape. A calm, turquoise lake is nestled within a dense forest. The surrounding hillsides are covered in trees with vibrant autumn foliage in shades of orange, red, and yellow. The sky is not visible, as the forest canopy fills the upper portion of the frame.

NACIONALNI PARKOVI CRNE GORE
čestitaju
PLANINARSKOM SAVEZU CRNE GORE
66 godina postojanja

JAVNO PREDUZEĆE ZA NACIONALNE PARKOVE CRNE GORE

Adresa: Trg Bećir bega Osmanagića 16, 81000 Podgorica

Tel: +382 (0)20 60 10 15

Fax: +382 (0)20 60 10 16

E-mail: npcg@nparkovi.me

Web: www.nparkovi.me

Časopis Planinarskog saveza Crne Gore,
broj 4 – maj 2017.
Izlazi dva puta godišnje

Izdavački savjet:

Luka Mitrović, Darko Brajušković, Vesna Bulatović, Enes Drešković, Fevzija Kurtagić, Dragan Bulatović, Radojica Dakić, Gordana Jovović, Milutin Đurović, prof. dr Saša Popović, Boro Delibašić.

Redakcijski odbor:

Darko Brajušković, Mirko Jakovljević, Radojka Tomović, Pavle S. Bandović, Dragan Bulatović, Željko Madžgalj, Vasilije Bušković, Milan Radović, Željko Marković.

Glavni i odgovorni urednik:

mr Darko Brajušković

Zamjenik glavnog i odgovornog urednika:

dr Mirko Jakovljević

Lektor:

Nataša Perišić

Tehnički urednik:

Siniša Marjanović

Tehnički sekretar redakcije:

Tatjana Ivanović

Organizator:

Pavle Bandović

Izdavač:

Planinarski savez Crne Gore
Bracana Bracanovića 68/a, 81 000 Podgorica
Tel: 020-622 220, fax: 020 622-157
e-mail: info@pscg.me web: www.pscg.me

Štampa:

Pegaz, Bijelo Polje

Tiraž:

1000 primjeraka

CIP - Каталогизација у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње

ISSN 2337-0653 = Planinarske novine
COBISS.CG-ID 28546320

**Redakcija zadržava pravo izbora tekstova
i fotografija prema kvalitetu u koncepciji
časopisa**

Ministarstvo kulture Crne Gore u Evidenciju
medija, pod brojem 763, upisuje štampani
medij "Planinarske novine" čiji je osnivač
sportska organizacija Planinarski savez Crne
Gore, sa sjedištem u Podgorici, ul. Bracana
Bracanovića 68/A

O planinarenju Iz duše – jezikom naroda

Bio sam planinar šeset i šest ljeta
I nikad mi ništa tamo ne zasmeta
Pohodio planine velike i male
A one mi samo lijepim uzvraćale
Posjećivo planine nebrojeno puta
Neke samo jednom neke više puta
Hodao Evropom uzduž i poprijeko
Osvajao vrhove i lako i teško
I mnogo sam puta u planini spavo
Postelja mi livada jorgan nebo plavo
Po meni rosa ponekad i slana
Ložio sam vatru od suvijen grana
Vodio računa u ulozi vođe
Da niko ne nastrada i sve dobro prođe
A kad dođe ljeto, nastupi toplina
U planini biti prava je milina
Planina nam nudi pravo biljno carstvo
U njoj se razvija najljepše drugarstvo
Planina je život planina je zdravlje
Na njoj rastu mnoge ljekovite trave
Ko planinu voli i njoj se posveti
Taj će živjet duže u zdravoj pameti

Hipokrat je reko ove mudre riječi
Ljekar ljude liječi, priroda izliječi
Pitali me mnogi kud se gore vereš
Rizikuješ život i opanke dereš
A ja njima kažem i jasno i glasno
Krente i vi gore nikad nije kasno
I nakon prve ture biće vam sve jasno
Jer mijenjati navike to nije sramota
I prihvatit novi zdravi stil života
Kad se ka planini krene u pohode
Treba poštovati zakone prirode
Na silu se ništa ne može postići
I ko tjera inat neće na cilj stići
Sve planine lijepe koliko ih god ima
Crnogorske kažu među najljepšima
I kad bih se opet ponovo rodio
U planine ja bih još više odio
A sad došlo vrijeme ponestalo snage
Al ostaju mnoge uspomene drage

Miodrag- Mijo Kovačević

Fotografija na naslovnoj strani: *Karanfili*, autora *Ahmeta Rekovića*

Akademik Janko Vujisić, istaknuti
crnogorski pjesnik i skulptor

MENE BRDA DRŽE U ŽIVOTU

7 str

PLANINARSKI SVIJET:

SIMONE MORO, ZIMSKI MAESTRO

14 str

ATLAS, avgust 2012.

**VISINA OD KOJE JE TOPLO
U DUŠI I BISTRO U GLAVI**

17 str

Ministar održivog
razvoja i turizma
u Vladi Crne Gore

GOV.ME / S. Matic

INTERVJU: Pavle Radulović, ministar održivog razvoja i turizma u Vladi Crne Gore

ODRŽATI DOSTIGNUTI NIVO PLANINARENJA, I EDUKOVATI KADROVE

Planinarenje predstavlja idealnu priliku za uključivanje ruralnih predjela u turističke tokove, a samim tim i razvoj ruralnog turizma kao posebnog oblika turizma čija se valorizacija očekuje u narednom periodu. Imajući u vidu da je u planu izrada Strategije razvoja ruralnog turizma za period 2018-2020. godine, stvaraju se uslovi za konkretna ulaganja u tom pravcu, smatra ministar turizma i održivog razvoja u vladi Crne Gore Pavle Radulović.

• **Gospodine ministre, da li planinarstvo može da postane prepoznatljiv brend Crne Gore?**

Kada je riječ o planinarenju, Crna Gora je napravila značajan pomak u stvaranju prepoznatljivog brenda i to kroz projekat „Hiking & biking“ koji je započeo 2007. godine od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma kao nosioca projekta uz saradnju sa Nacionalnom turističkom organizacijom, Javnim preduzećem za nacionalne parkove Crne Gore, Planinarskim savezom Crne Gore, Biciklističkim savezom Crne Gore i UNDP-em, kao i podršku međunarodnih asocijacija.

U tom pravcu razrađena je i usvojena legislativa za oblast planinarenja i realizovane aktivnosti na jačanju materijalnih i stručnih kapaciteta Planinarskog saveza Crne Gore, sa ciljem postizanja što efikasnije realizacije definisanih ciljeva. Činjenica da danas imamo oko 1300 kilometara uređenih planinarskih staza u okviru Nacionalne mreže staza dovoljno govori o našoj opredijeljenosti za što bolje pozicioniranje planinarenja, kao dijela turističke ponude naše zemlje.

Neophodno je naglasiti da se prepoznatljivost ogleda u valorizaciji svih usko povezanih aktivnosti sa planinarenjem, gdje pored planinarenja spadaju i planinski biciklizam, kanjoning, pješaćenje, hodanje na krpljama. U cilju održavanja dostignutog nivoa uređenosti planinarskih staza Nacionalne mreže, kao i uređenja novih, Ministarstvo održivog razvoja i turizma svake godine opredjeljuje određeni iznos sredstava za realizaciju pomenutih aktivnosti, čime se stvaraju uslovi za održivost planinarenja kao dijela aktivne turističke ponude.

• **Gdje je, po vama, mjesto planinarstva kao turističkog potencijala u našoj zemlji?**

Planinarenje je prepoznat potencijal ne samo kao grana sporta koja obuhvata razne sportsko- rekreativne i ekstremne sportske sadržaje u prirodi, već i kao dio turističke ponude za ljubitelje aktivnog odmora u prirodi, te samim tim predstavlja ponudu za različite kategorije. Stoga, planinarenje, kao segment aktivne turističke ponude, značajno doprinosi postizanju jednog od naših ključnih ciljeva definisanih Strategijom razvoja turizma do 2020. godine, a to je

diverzifikacija turističke ponude.

Imajući u vidu da pored kulturnog i kupališnog turizma, planinarenje predstavlja jedan od najvećih razvojnih potencijala Crne Gore, kao i činjenice da se svake godine bilježi porast broja turista čiji je osnovni motiv posjete aktivni odmor, planinarenje će nesumnjivo sve više biti u fokusu interesovanja posjetilaca, a samim tim i našeg ministarstva.

• **Gospodine Raduloviću, kakve su šanse da se uz pomoć države oblast planinskog turizma na pravi način valorizuje?**

Pored svih pozitivnih efekata i pomaka postignutih u proteklom periodu, smatramo da je potrebno uložiti dodatne napore u cilju obezbjeđivanja sigurnog brenda raspoloživih potencijala kao što su kanjoning, speleologija, slobodno i sportsko penjanje te hodanje na krpljama. Stoga se na tom planu očekuju intenzivne aktivnosti u narednom periodu. Takođe, uključivanje lokalnog stanovništva u turističke tokove sa posebnim akcentom na planinske predjele i upoznavanje sa značajem i prednostima turizma za njihovu zajednicu od velikog je značaja za održivost planinarenja i ostalih vidova ponude.

Planinarenje predstavlja idealnu priliku za uključivanje ruralnih predjela u turističke tokove, a samim tim i razvoj ruralnog turizma kao posebnog oblika turizma čija se valorizacija očekuje u narednom periodu, imajući u vidu da je u planu izrada Strategije razvoja ruralnog turizma za period 2018-2020. godine. Time se stvaraju uslovi za konkretna ulaganja u tom pravcu.

Održive ideje uz kvalitetnu i kontinuiranu implementaciju, koje uključuju sve potrebne subjekte sa ciljem stvaranja sigurne i kvalitetne planinarske ponude predstavljaju šansu za dalji razvoj planinarenja. Stoga će Ministarstvo i u narednom periodu pružiti podršku aktivnostima koje imaju za cilj održivost, kvalitet i kontinuitet planinarske ponude.

• **Kako dalje razvijati planinski turizam Crne Gore?**

Budući da je oblast planinarenja u Crnoj Gori do sada uglavnom organizovana na volonterskoj osnovi, neophodno je pronaći instrumente stabilne održivosti na duži period kroz dalji razvoj proi-

zveda uz jačanje kapaciteta planinarskih klubova, lokalnih turističkih organizacija, krovnog saveza i drugih povezanih subjekata.

Takođe, neophodno je uvezivanje svih raspoloživih kapaciteta i zajednički (jedinstveni) nastup na turističkom tržištu te projekti vezani za ovu oblast. Svakako da je promocija ključna u ostvarivanju konkretnih rezultata na tržištu i u tom pravcu intenzivnije aktivnosti očekuju se u narednom periodu. Shodno tome, Ministarstvo održivog razvoja i turizma i Nacionalna turistička organizacija su već preduzeli konkretne aktivnosti i tokom ove godine dio planinarskih staza biće promovisan na najpoznatijoj online platformi www.outdooractive.com

Takođe, kroz zajedničku saradnju svih uključenih strana neophodno je sprovesti aktivnosti na smanjenju negativnih pojava vezanih za planinarenje, a koje se uglavnom odnose na devastaciju prostora i planinarske infrastrukture, neovlašćeno uređenje staza, štampanje karata/mapa bez pribavljanja potrebne saglasnosti i druge aktivnosti koje negativno utiču na sam proizvod.

• **Imajući u vidu 66 godina postojanja Planinarskog saveza, šta biste sugerisali da se ta oblast u narednim godinama uredi kao u razvijenim zemljama Evrope?**

S obzirom na to da je planinarenje kao dio turističke ponude u usponu, u narednom periodu neophodno je održati dostignuti nivo kvaliteta u planiranju, uređenju i održavanju planinarskih staza. Takođe, potrebno je ulagati dodatne napore na edukaciji kadra tj. planinarskih vodiča, kako bi kod posjetilaca naših planina ostavili što bolji utisak.

Od velikog je značaja i intenzivnije uključivanje lokalnih samouprava/lokalnih turističkih organizacija u dalji razvoj i promociju planinarenja, imajući u vidu njihovu direktnu povezanost. Svakako, pored intenzivnije promocije planinarenja koja je neizostavna, nešto ka čemu treba težiti ubuduće jeste prekogranična saradnja sa susjednim zemljama i zajedničko apliciranje sa projektima za sredstva iz EU fondova.

Razgovor vodio:
dr Mirko Jakovljević

**INTERVJU: mr Dušan Simonović, predsjednik
Crnogorskog olimpijskog komiteta Crne Gore**

PRIRODNI RESURSI CRNE GORE

Zbog svih prirodnih potencijala koje naša zemlja posjeduje, planinarstvo bi trebalo da zauzima značajno mjesto, ističe predsjednik COK Crne Gore Dušan Simonović

• Da li planinarstvo može da postane olimpijski sport?

Planinarstvo se, po mnogo čemu, razlikuje od ostalih sportova na otvorenom. To je sport za koji su potrebi hrabrost, snaga, izdržljivost i snalažljivost, kako bi se izbjegle sve potencijalne opasnosti. Ono što je, po meni, najznačajnije u ovom sportu jeste činjenica da se planinarstvo temelji na zajedništvu i povjerenju, odnosno na timskom radu. Iako je jako uzbudljiv sport, trenutno je veoma teško i pretpostaviti da publika može da doživi sve to na pravi način. Za planinara nije cilj samo osvajanje vrha, već su to sve faze nadmudrivanja sa prirodom, koje običan gledalac ne može da shvati ili osjeti. Ali, svakako da bi planinarstvo imalo veliki broj gledalaca, s obzirom na to da kao sport, ali i kao vid rekreacije, ima veliki broj poklonika u svijetu.

Drugi problem mogu biti i zemlje održavanja olimpijskih igara, s obzirom na to da, za ovaj sport, svaka zemlja domaćin mora da zadovolji, između ostalog, određene infrastrukturne, geografske i klimatske uslove.

Međutim, određene discipline bi potencijalno mogle da nađu svoje mjesto na Ol. Od Rija, postoje najave za dvije discipline, što ohrabruje, jer vjerujem da su nađena rješenja za praćenje ovog sporta i njegovo snimanje, te da će se usavršavati u godinama koje slijede, s obzirom na neprekidan i brz razvoj tehnologija. Vjerujem da je tehnologija ključ, kada je u pitanju mogućnost da planinarstvo postane i ostane olimpijski sport.

Planinarstvo bi, svakako, imalo značajnu ulogu za olimpijski pokret, pogotovu jer promoviše zaštitu planinske i prirode uopšte, te može, na kraju, poslati snažnu poruku, kada je u pitanju važna tema kao što su klimatske promjene, odnosno zaštita životne sredine.

Gdje je mjesto planinarstva kao sportske grane u našoj zemlji?

Po meni, zbog svih prirodnih poten-

cijala koje naša zemlja posjeduje, planinarstvo bi trebalo da zauzima značajno mjesto. Međutim, kao i u svakom sportu, potrebno je da se još mnogo uradi na pozicioniranju planinarstva, infrastrukturi i organizaciji u savezima i klubovima. Vrlo je važno napraviti razliku između planinara sportista i planinara rekreativaca. Vjerujem da je PSCG napravio odličan osnov za razvoj ovog sporta, pogotovu organizacijom škola planinarstva, alpinizma i spelologije, ali i ostalim brojnim aktivnostima koje pojedinačno, ili u saradnji sa klubovima, ali i savezima iz regiona, organizuje tokom cijele godine.

• Kakve su mogućnosti za dalji razvoj planinarstva imajući u vidu postojeću infrastrukturu?

Infrastruktura uvijek može biti bolja i vjerujem da su u tom smislu potrebna značajna ulaganja. Prirodni resursi Crne Gore su takvi da predstavljaju dobar osnov za postizanje velikih uspjeha, ukoliko postoji ozbiljna želja, rad i zalaganje. Primjer toga su svi naši planinari koji osvajaju najviše svjetske vrhove, prije 7 godina su članovi PSK Javorak osvojili i Mont Everest, a i sam predsjednik PSCG, dr Dragan Bulatović, predstavlja primjer

izuzetnog planinara, koji je jako posvećen ovom sportu. Sve to je i dodatno inspirisalo mlade generacije da počnu bavljenje ovim sportom, pa makar i rekreativno, a i doprinijelo prepoznavanju planinara Crne Gore na međunarodnom nivou.

• Kakve su šanse da se uz pomoć države potencijali u oblasti planinskog turizma valorizuju u Crnoj Gori?

Planinski turizam je nešto od čega bi zemlja, kao što je Crna Gora, trebalo da ima značajne prihode, tokom cijele godine. Vjerujem da to i ljudi u državi prepoznaju, ali i pojedinci, koji polako kreću da se bave ovom oblašću turizma.

• Imate li neki savjet da se u Planinarskom savezu postizu još bolji rezultati?

Moj savjet, svakom čovjeku, jeste da su iskrenost, vjera, predanost i rad ključ svakog uspjeha. Planinarski savez, kao što sam i rekao, je napravio dobru organizaciju i dobar osnov za razvoj ovog sporta, ali i za njegovu promociju. Na tom dobrom putu, ljudima okupljenim u PSCG želim svu sreću.

Akademik Janko Vujisić, istaknuti crnogorski pjesnik i skulptor

MENE BRDA DRŽE U ŽIVOTU

- *Gospodine Vujisiću, rođeni ste i odrasli u brdima u Prekobrdju okruženom planinama, pa nam recite šta za Vas znači planina i konkretno šta mislite o crnogorskim planinama?*

Ne da sam rođen u brdima već sam se tu i formirao kao pjesnik, a Boga mi i kao skulptor. Nema više sreće niti časti nego imati planinu. Planina je za čovjeka sve. Ona mu daje polet, snagu, volju i inspiraciju. To je njegova kolijevka i njegov grob. Ovo kad kažem mislim na sva groblja u ravninama koja se šire i rastu. A može li potop? Može. A mogu li brane da popuste? Mogu! Eto šta sve meni na pamet dolazi. Mi rastemo zbog planina, da bismo bili vrhovi, nebotači, neboderi i tako redom. Sve ono što su planine i vrhovi, njihove strane i strugovi, njihove kote i prevlake, njihove čuke, jame, točila... sve je u nama i to treba prepoznati i poštovati.

Mene brda drže u životu. Njegaš je odabrao Lovćen, brdo zato je živ i besmrtno. On je to procijenio na vrijeme. I neka je aferim mu ga za vjekove vjekova! Eto šta ja mislim o planinama.

- *Često možemo čuti od planinara da kažu –Ja more ne volim, ljepša je planina. Međutim, za sada ogromna većina stranaca Crnu Goru posjećuje upravo zbog mora i crnogorskih plaža, kako Vi na to gledate?*

Ja more ne podcjenjujem još manje crnogorske plaže. Davno sam neke napisao stih: „More nam je moranje morala“. Dodješ da potrošiš pare, da se osunčaš, odmoriš i nauživaš...A na planini: da osvježiš duh, pamćenje, da se dokopaš konja i poletiš s brda u brdo. I tamo se troše pare ali ne na male stvari onakve kakve su u primorju, male džidže, lizalice. Ovamo je skorup, sir i grušavina, vazduh pa sam odaberi. Najbolje je obadvojje i planinu i more, jer „smiješane najslađe se piju“!

- *Planinarski Savez Crne Gore slavi ove godine 66 godina postojanja i uspješnog rada, kakva je njegova uloga u promociji i afirmaciji crnogorskih planina po Vašem mišljenju*

Apelujem i očekujem da se Planinarski savez što više omasovljava i poboljšava. Sve treba iskoristiti i ovaj narod pokrenuti iz gradova onamo đe su im nekad živjeli dedovi i prađedovi da oni dođu makar za dan ili dva dana. Neće se pokajati. Vri u ovom narodu prađedovska i dedovska krv. Ja to znam i u to vjerujem. Sada su oni tu prosto saprti, zbijeni i pritisnuti ko gruda sira pa sve to treba otisnuti i okrenuti put planina. A zar i nije Crna Gora sva u planinama i sva u brdima. Zeta i Bjelopavlići su samo dva ispružena dlana za toplinu i žetvu a ostalo sve za zdravlje, oštrenu i brzoumnost nalazi se u planinama pa to treba i iskoristiti.

*Razgovarao:
dr Dragan Bulatović*

Janko Vujisić

PLANINO MOJA ZDRAVINO

**Planina je moja domovina,
Što mi daje tajnu razmišljanja,
Neomeđen prostor, svega ima
Vode, hljeba, mira, poimanja
Planina je moja domovina.**

**Crna Gora, Gora nad Gorama,
Javor drvo, moj plač i veselje!
Vrh vrhova, strašno otkrovenje.
Gornja Goro, planino nad nama.**

**INTERVJU: dr Dragan Bulatović, predsjednik
Planinarskog saveza Crne Gore**

CRNA GORA - ELITNA DESTINACIJA ZA AVANTURISTIČKE SPORTOVE

**Neophodno je što prije izraditi strategiju razvoja
crnogorskog planinarstva**

• Kako ocjenjujete rad Planinarskog saveza u proteklom periodu?

Planinarski savez Crne Gore okuplja 45 klubova, sa oko 1200 članova i predano se bavi unapređenjem i razvojem planinarstva, promocijom naših planina i njihovih potencijala, te širenjem ekološke svijesti i podsticanjem na ekološko djelovanje. Naša planinarska porodica svakim danom je sve brojnija i sve angažovanija. U prethodnom periodu postignuti su dobri rezultati, ojačani su kadrovski kapaciteti i značajno unaprijeđena planinarska infrastruktura.

Crnogorski planinari su poslednjih godina izveli veliki broj akcija, izleta, pohoda, susreta, taborovanja i sl. Održan je značajan broj takmičenja i ekspedicija, kao i manji broj seminara i drugih edukativnih sadržaja. Crnogorski alpinisti su u poslednjih desetak godina izveli uspješne ekspedicije u najvišim gorjima na svijetu i ponosno razvili crnogorsku zastavu na Mon Blanu, Elbrusu, Araratu, Damavandu, Akonkagvi, Lenjinovom vrhu, Denaliju, Manaslu, Mont Everestu i drugim vrhovima. Bogate i sadržajne aktivnosti i sjajni uspjesi naših planinara zavrijedili su medijsku pažnju i manje ili više su praćeni u štampanim i elektronskim medijima. Poseban doprinos popularizaciji i promociji planinarstva daju naše „Planinarske novine“. Planinarski savez ima odličnu saradnju sa državnim organima, lokalnim samoupravama, javnim institucijama i nevladinim udruženjima. Zahvaljujući predanosti i kvalitetu rada, Savez se pozicionirao kao pouzdan partner Ministarstva održivog razvoja i turizma i Nacionalne turističke organizacije na projektima razvoja i unapređenja održivih vidova turizma. Ostvareni rezultati svakako su plod posvećenosti ljudi koji vode Planinarski savez, ali i nesebičnog zalaganja svih planinarskih klubova, planinarki i planinara.

Zahvaljujući svemu navedenom, možemo konstatovati da Planinarski savez uspješno ostvaruje svoju sportsku misiju,

te da iz godine u godinu igra sve značajniju ulogu u sportskom i društvenom životu Crne Gore. Naravno, uvijek ima prostora da se stvari rade efikasnije i efektivnije i tome ćemo i ubuduće težiti. Planinarstvo sa svojim sportskim i rekreativnim disciplinama dio je svjetskih megatrendova, ti megatrendovi se sve više reflektuju i u Crnoj Gori. Ideja planinarstva kao zdravog stila života, u skladu sa prirodom i principima održivog razvoja, nezaustavljivo se širi i našim prostorima i to nas čini posebno srećnim i ponosnim.

• Ova godina je u znaku 66 godina postojanja. Koliko ta činjenica obavezuje sadašnje rukovodstvo Saveza?

Planinarski savez ponosno slavi 66 godina svog postojanja i to je dobra prilika da se prisjetimo dosadašnjih rezultata, ali još

više je obaveza da na postavljenim temeljima gradimo još bolju i svjetliju budućnost. Upravni odbor je ozbiljno i studiozno pristupio pripremama za proslavu ovog jubileja. Postavili smo sebi zadatak da to bude odgovorno, otmeno, svečano i planinarski prepoznatljivo. Centralna manifestacija je Planinski festival koji će se održati u Kolašinu od 2. do 4. juna ove godine. Festival se sastoji od niza važnih i zanimljivih događaja, međunarodnog je karaktera i na njemu očekujemo učesnike iz 15 evropskih zemalja. Po prvi put smo raspisali međunarodni nagradni foto konkurs čija je tema „Planine Crne Gore“, a dvadesetak najboljih fotografija sa konkursa biće izloženo tokom festivala. Međunarodni tabor planinara će biti održan na Bjelasici, zatim takmičenje u planinarskoj orijentaciji „Montenegro kup 2017“, kao i seminar o sportskom penjanju. U okviru festivala biće promovisan i film „Crnogorska ekspedicija Denali 2012“. Tih dana smo i domaćini 18. sastanka Balkanske planinarske unije, u okviru koga će biti održan i regionalni sastanak Evropske pješačke federacije-ERA. Kao kruna svega biće održana i Svečana akademija povodom jubileja 66 godina postojanja. Vjerujem da je festival dobra prilika da pokažemo snagu i jedinstvo Saveza, da kroz planirane festivalske aktivnosti promoviramo naše planinarstvo, crnogorske planine, da razmijenimo iskustva sa našim prijateljima iz inostranstva i naravno, da svi zajedno dosta toga naučimo. Kreativnim i nesebičnim angažovanjem svih članova Upravnog Odbora,

kancelarije Saveza, planinarskih klubova i naših sjajnih planinarki i planinara, siguran sam da ćemo opravdati jubilarni slogan koji smo lansirali "66 godina na visini."

• **Koji su prioriteti za naredni period?**

U narednom periodu predano ćemo raditi da ojačamo strategijsku poziciju Planinarskog saveza, jer čvrsto vjerujem da će njegova uloga u sportskom, privrednom i društvenom životu biti sve značajnija, naročito u svijetlu opredjeljenja da se Crna Gora pozicionira kao elitna destinacija za avanturističke oblike turizma. U tom cilju je neophodno što prije izraditi strategiju razvoja crnogorskog planinarstva. Jedino tako se mogu postaviti i dostići dugoročni ciljevi, kvalitetnog i planskog razvoja crnogorskog planinarstva i ostvariti njegovo usklađivanje sa razvojnim trendovima u okruženju i svijetu.

Posebno je važno raditi na daljem omasovljenju planinarske organizacije jer samo razvijen masovni sport može predstavljati kvalitetnu bazu vrhunskog sporta, zato ćemo u saradnji sa planinarskim klubovima aktivno promovisati masovno planinarenje i njegove pozitivne efekte na kvalitet života i zdravlje populacije. Uspostavićemo saradnju sa školama, fakultetima i drugim institucijama koje rade sa djecom i omladinom. Na pozitivnu percepciju planinarstva i planinarske organizacije u javnosti Savez će uticati promocijom i prezentacijom svojih aktivnosti putem štampanih i elektronskih medija, kao i štampanjem i distribuiranjem planinarske literature. Uporedo sa omasovljenjem, a u cilju bezbjednijeg, sigurnijeg i kvalitetnijeg kretanja i boravka u planinama neophodno je uspostaviti jedinstveni sistem opšteg planinarskog školovanja koji garantuje usvajanje osnovnih znanja i vještina iz područja planinarstva. Opšte planinarske škole će polaznicima pružiti osnovna znanja i vještine i kao takve će biti temelj za dalje specijalističko školovanje u različitim planinarskim disciplinama. Naravno, za kvalitetno opšte školovanje planinara neophodno je obezbijediti adekvatnu stručnu literaturu na čemu ćemo u narednom periodu raditi.

U Savezu je danas evidentan nedostatak instruktorskog kadra, jer isti već nekoliko decenija nije školovan. Proširivanje baze alpinista svakako je preduslov za dalji kvalitativni razvoj specijalističkih planinarskih aktivnosti i na tome moramo predano ra-

điti. Iz baze masovnog planinarstva treba regrutovati kvalitetan mladi kadar, koji pokaže želje i predispozicije, i sistematski u kontinuitetu ga školovati kako bi se u dogledno vrijeme stvorila zadovoljavajuća baza alpinista i instruktora u klubovima na teritoriji cijele Crne Gore. U tom cilju je potrebno uspostaviti sistem jedinstvenog i kontinuiranog školovanja alpinista, gorskih spasilaca i instruktora. Neophodno je izraditi pravilnike i programe ljetnje i zimske alpinističke škole u skladu sa međunarodnim standardima, ali istovremeno vodeći računa o našim specifičnostima. Zajednički tabori, usponi i razmjena iskustava najbolji su i najkorisniji vid saradnje u ovoj oblasti.

U narednom periodu ćemo, takođe, raditi na unapređenju svih uslova, važnih za ekspedicionizam u Crnoj Gori i uspostavljanju principa za organizovanje i izvođenje nacionalnih planinarskih ekspedicija. Ovakvi organizovani odlasci u planinske masive širom svijeta, najbolji su način za promociju našeg planinarstva i države Crne Gore, ali istovremeno odlična prilika za sticanje novih iskustava, postizanje vrhunskih sportskih rezultata, te upoznavanje sa organizacijom planinarskih aktivnosti u drugim djelovima svijeta.

• **Kako Crnu Goru učiniti brendom kada je u pitanju planinski turizam?**

Kroz redovne aktivnosti, Planinarski savez daje značajan doprinos promociji i afirmaciji Crne Gore, i ulaže značajne napore u cilju valorizacije turističkih i sportskih potencijala crnogorskih planina. Zajedno sa partnerima iz vladinog i nevladinog sektora, učestvujemo u kreiranju i realizaciji projekata koji se odnose na unapređenje i obogaćivanje turističke ponude Crne Gore, kroz razvoj i unapređenje infrastrukture za ekstremne sportove i aktivni odmor u prirodi, kao što je nacionalni projekat "Wilderness Hiking & Biking" iz kojeg stoji Vlada Crne Gore. Zahvaljujući ovom projektu dobili smo Nacionalnu mrežu od nekoliko hiljada kilometara planinarskih i staza za planinski biciklizam koje su uređene u skladu sa Zakonom o planinskim stazama i usvojenim standardima. Izgrađeno je i rekonstruisano i nekoliko planinarskih domova, međutim, za planinarsku infrastrukturu Crne Gore se može generalno reći da je još uvijek prilično skromna i nedostatna.

Ako ne visinom, a ono svojom ljepotom i u dobrom mjeri sačuvanom divljinom, cr-

nogorske planine mogu se porediti sa najljepšim gorjima na svijetu. Ako uzmemo u obzir ljepotu planinskih pejzaža, izazovnost njihovih vrhova, bogatstvo biljnog i životinjskog svijeta, bogato kulturno istorijsko nasleđe, na jednoj strani, i činjenicu da sve veći broj ljudi iskazuje želju za boravak i kretanje u takvom ambijentu, onda je svima jasno da naše planine predstavljaju značajan ekoturistički potencijal. Međutim moram da priznam, iako je priča o održivom turizmu prijemčiva i na prvi pogled izgleda lako dostižna u praksi to ide znatno teže, zbog izoštrene konkurentne borbe koja vlada na turističkom tržištu. Mnoge turističke destinacije prepoznale su trendove povratka prirodi, iskoristile atraktivnost svojih planina i razvile turističku ponudu koja im donosi velike prihode. Održiva turistička valorizacija planina donosi mnogo veće prihode od tradicionalnih načina korišćenja kao što su eksploatacija šuma, ruda, vodotoka i sl. Međutim, za takvu turističku valorizaciju osim atraktivnih faktora jednako su važni i receptivni (objekti za ishranu i smještaj) i komunikativni (bolja saobraćajna povezanost) faktori na čijoj izgradnji moramo predano raditi u narednom periodu. Osim toga potrebno je puno inovativnosti i kreativnosti za formiranje specifične turističke ponude, koja će se zatim promovisati na tržištu. Moramo biti svjesni da turista sa nekog putovanja kući može ponijeti jedino doživljaj i da će taj doživljaj na različite načine podijeliti sa drugim ljudima. Iz navedenog je lako zaključiti da je za uspjeh na turističkom tržištu pored atraktivnih, receptivnih i komunikativnih faktora, ključna stvar kreiranje autentičnih i neponovljivih prijatnih doživljaja za turiste.

Naravno, kod svakog pa i turističkog razvoja, mora se voditi računa o činjenici da čovjek pripada prirodi, a ne priroda čovjeku, te da prekomjeran broj posjetilaca i njihov neodgovoran odnos mogu nanijeti neopravljive štete. Broj posjetilaca nekog područja ne smije preći granice prihvatnog kapaciteta, jer su planine krhka područja koja se zbog svojih specifičnosti mogu turistički valorizovati samo u ograničenom obimu na strogo kontrolisan način. Kroz turističku valorizaciju se moraju obezbijediti sredstva za dalju zaštitu i unapređenje planinskih područja.

Babin zub na Maganiku

Dva najviša vrha Crne Gore - Kolate

foto: Ahmet Reković

MALA ŠKOLA PLANINARSTVA 3

Priprema za kretanje i boravak na PLANINI

Piše: dr Dragan Bulatović

Planinarstvo je sport i neizostavni dio fizičke kulture, način upoznavanja svijeta oko nas, ali i način upoznavanja vlastitih mogućnosti. U okviru planinarstva kao sporta vremenom je nastao širok spektar različitih disciplina, od onih manje zahtjevnih kao što su Hiking ili Trekking, pa do najekstremnijih kao što su visokogorstvo, slobodno penjanje i alpinizam. Bogatstvo različitih aktivnosti i atraktivnost planinskih prostora na kojima se odvijaju, doveli su do toga da planinarstvo ima brojne poklonike među svim generacijama kod oba pola. Važno je znati da ljude na kretanje i boravak u planini pored sportskih podstiču i estetske, zdravstvene, socijalne, profesionalne i druge pobude. No, bez obzira koja vrsta aktivnosti je u pitanju, iz bilo koje pobude, prije odlaska u planinu neophodna je odgovarajuća priprema.

DOBRA PRIPREMA JE KLJUČ ZA USPJEH I UŽIVANJE U PLANINI

Dobra priprema je ključna za uspjeh bilo kog poduhvata, pa tako i planinarskog. Zato u pripremnoj fazi prije odlaska u planinu treba da odgovorimo na neka osnovna pitanja: šta, gdje, kada, kako i zašto? Koju turu ćemo odabrati zavisi od naših želja, potreba i sklonosti, ali isto tako i od mogućnosti. U početku na planinu uvijek treba ići organizovano sa vodičem i tako postepeno sticati nova znanja vještine i iskustvo. Treba odabrati turu koja odgovara našem psiho-fizičkom stanju, a najbolje je krenuti postupno, od lakših i manje zahtjevnih tura ka težim i zahtjevnijim, od manjih vrhova ka višim. Informacije o trasi i dužini puta, stepenu težine, opasnim mjestima, mjestima za odmor i sl. dobijamo od planinarskih vodiča koji u oglasima za ture objavljuju sve važne informacije. Od vodiča dobijamo i informacije o vrsti pre-

Bogutovski potok
foto: Arhiva Visokogorci CG

voza do polazne i povratne tačke, cijeni prevoza, neophodnoj opremi itd. Puno korisnih informacija možemo naći i na sajtovima planinarskih organizacija u izvještajima sa akcija koji se tamo objavljuju. Cilj planinarskih tura najčešće je neki planinski vrh, ali to može biti i kanjon, jezero, vodopad, pećina i sl. Planinari tokom akcija pored prirodnih atrakcija veoma rado posjećuju i kulturno-istorijske znamenitosti kad god je to moguće.

TREBA PRIPREMITI DOBAR PLAN

Usled brojnih objektivnih i subjektivnih opasnosti, boravak u planini, ponekad, može biti i veoma neprijatno i traumatično iskustvo sa neželjenim posljedicama po život i zdravlje. Da do takvih situacija ne bi došlo, ili kada već do njih dođe da bi posljedice bile što bezbolnije, prije odlaska u planinu treba pripremiti dobar plan. No, koliko god plan bio dobar, uvijek može doći do »

nepredviđenih okolnosti (nagla promjena vremena, kašnjenje prevoza, zastoji u saobraćaju, bolest, nesreća i sl.) pa se unaprijed pripremljeni planovi moraju mijenjati i prilagođavati novonastaloj situaciji, upravo u takvim situacijama dolaze do izražaja iskustvo i znanje

Ako odlazimo u planinu sami obavezno moramo o tome obavijestiti porodicu i prijatelje! Spasilačke ekipe se uvijek odazivaju na poziv u pomoć, međutim, iz hiljadu razloga, može se desiti da ta pomoć ne stigne na vrijeme, zato je dobro da uvijek razmišljamo o takvim situacijama prije nego što se dogode. Pravi planinar uvijek sebi postavlja pitanje „šta ako?“ i traži odgovor na isto. Na taj način poboljšava se lična i kolektivna bezbjednost a rizici svode na razumnu i prihvatljivu mjeru.

PLANINAR MORA BITI DOVOLJNO PSIHIČKI I FIZIČKI SPREMAN ZA NAPORE KOJI GA OČEKUJU

Kretanje u planini iziskuje značajne fizičke napore, pa u skladu sa tim priprema za odlazak u planinu pored organizacione podrazumijeva i psiho-fizičku. Planinar ne mora biti vrhunski sportista u top formi, ali svakako mora biti dovoljno fizički i psihički spreman za predstojeće napore jer su mu tako šanse za uspjeh i potpuno uživanje na planini mnogo veće. Za lagan izlet fizička priprema gotovo da i nije potrebna, međutim za zahtjevnije uspone, a naročito ekspedicije potrebna je višemjesečna sistematska priprema. Džoging, plivanje, vožnja bicikla, ili duže pješaćenje u gradu može poslužiti kao dobra priprema pred prve planinarske akcije.

OBEZBIJEDITI NEOPHODNU OPREMU

Prije odlaska na planinarsku turu neophodno je obezbijediti adekvatnu planinarsku opremu. Zahvaljujući novim tehnologijama i savremenim materijalima, danas je ponuda planinarske opreme, kako po obimu tako i po kvalitetu,

PLANINARSKI VODIČI

Vodiči su obično iskusni planinari sa autoritetom koji se u okviru planinarskih organizacija bave pripremom, organizacijom i vođenjem planinarskih akcija. Priprema i organizacija planinarske akcije za vodiča predstavlja veoma ozbiljan i zahtjevan zadatak. Od njega se očekuje usklađivanje i uklapanje individualnih potreba i želja u kolektivno putovanje i zajednički boravak u planinskim prostorima gdje su ljudi najčešće lišeni svakodnevnog komfora.

Vodiči se biraju iz reda najboljih i najiskusnijih planinara koji su prošli različite obuke i stekli odgovarajuća zvanja. Oni taj posao najčešće rade na volonterskoj osnovi i zato bi učesnici planinarskih tura trebalo da cijene njihov trud i da za eventualne manje propuste imaju razumijevanja, te da im uvijek budu od pomoći. Dobar vodič je onaj koji poznaje teren na koji vodi grupu, vlada praktičnim znanjima i vještinama i ima dobru komunikaciju sa grupom. Jedino u tom slučaju grupa će ga prihvatiti za lidera.

Učesnici planinarskih putovanja dužni su slušati i poštovati vodiča i sprovoditi njegove odluke.

neuporedivo bolja nego što je to bio slučaj u ne tako davnoj prošlosti. Međutim, nikada ne smijemo zaboraviti da ni najskuplja i najkvalitetnija oprema nikada ne mogu nadomjestiti znanje i iskustvo. Planinarski ranac treba spremiti dan ranije sa svim neophodnim stvarima, vođom i hranom. U ranac treba spakovati sve što je potrebno, a opet voditi računa da se ne optereti previše i tako otežava kretanje. Prije polaska treba provjeriti vremensku prognozu i obući se u skladu sa uslovima. Posebno važna stvar za planinara je dobra i udobna obuća. Najbolje su planinarske cipele gojzerice, dovoljno duboke da sigurno drže skočni zglob. O planinarskoj opremi ćemo detaljnije pisati u nekom od narednih brojeva „Planinarskih novina“.

U PLANINU JE NAJSIGURNIJE IĆI SA ORGANIZOVANIM GRUPAMA

Najbolji i najsigurniji način odlaska u planinu, posebno za početnike dok ne steknu dovoljno iskustva, je sa organi-

zovanom grupama koje imaju vodiča. U društvu ćemo više uživati, podijeliti iskustva i imati sigurnost i pomoć u slučaju nezgode. Vodiči su iskusni planinari koji se osim vođenja bave i organizacijom planinarskih tura. Planiranje i organizacija planinarske ture obuhvata sledeće aktivnosti:

- planiranje termina
- izbor destinacije
- prikupljanje informacija
- planiranje troškova
- planiranje i ugovaranje prevoza
- izbor i razrada plana uspona
- planiranje i ugovaranje turističko-ugostiteljskih usluga
- oglašavanje ture
- davanje informacija
- prikupljanje prijava i aknotacija
- izvođenje akcije
- izvještavanje

Visitorsko jezero *foto: Ahmet Reković*

Trešteni vrh na Maganiku *foto: Boris Čelebić*

Planinarjenje sa velikim „P“

**Prirodna Prostranstva Planina Predstavljaju
Pravi Put za Planinare koji Pješače ako su
Pripremljeni, Pribrani, Poštuju Planinu i
Pravila Planinarenja, a Posebna Privilegija
je „Prvomajski uranak“ sa Pasuljem,
Pivom i Plesom.**

Planinarjenje je stil života koji proizilazi iz ljubavi prema prirodi, a ne „osvajanje“ još jednog vrha. Iako pripada grupi ekstremnih aktivnosti, što nosi sa sobom razne predvidive i nepredvidive opasnosti, ima izuzetne ljepote i prednosti. Zato se planina mora poštovati, a planinarjenje ozbiljno shvatiti, pa će osjetiti njegove prednosti kroz razvijanje: izdrživosti, odgovornosti prema sebi, drugima i prirodi, prilagodljivosti i ostalim osobinama koje karakterišu kvalitetan i zdrav život.

Oni koji bi pješačenje po gradu ili parku zamijenili šetnjom po planini, treba da se pripreme. Podrazumijeva se da svako vodi računa o svom zdravlju i na osnovu toga procjenjuje sopstvene mogućnosti u odnosu za zahtjeve planinarske staze. Priprema zavisi od vremenskih uslova, ali treba imati na umu da je čud planine promjenjiva.

Za jednodnevno planinarjenje najvažnija je udobna i komotna duboka obuća – gojzerice, deblje čarape, zatim višeslojna mekana odjeća - od majica kratkih rukava i laganih pantalona, do toplijih dukserica i jakni, kabanica za kišu, kapa i naočare za zaštitu od sunca, odnosno vjetra. Od dugog hodanja se obično znoji, zato treba uzeti garderobu za presvlačenje i rezervne čarape, posebno ako ima snijega ili kiše.

U ruksaku se obavezno nosi dovoljno zaliha vode (zavisno ima li izvora) i lagane hrane, svježe ili sušeno voće, neki slatkiš i nešto slano. Planinarska praksa je da se ponese više od svojih potreba, jer su na planini ljudi upućeni jedni na druge, zato sve dijele: od ljepote, preko opasnosti, pa do hrane i pića. Treba voditi računa da ukupna težina tereta koji se nosi, ne prelazi 10% tjelesne težine.

Preporučuju se štapovi za planinarjenje, lagani nepromoćivi podmetači za sjedenje, prva pomoć, šibice, nož, lampa, krema za sunčanje i protiv insekata, napunjen telefon i eventualno dodatna baterija i ukoliko nema vodiča uzeti nešto za orijentaciju (GPS, mapu ili kompas). Ukoliko grupu vodi planinski vodič, treba ga pratiti i pridržavati se njegovih savjeta, zbog bez-

„MONTENEGRO TIM“ OKUPIO OKO 600 PLANINARA NA VOJNIKU

„Prvomajski uranak 2017“ je i ove godine bio izuzetno posjećen. Prvomajsko jutro izgledalo je sivo i sumorno. Pretvorilo se u blistav dan, kao da je više stotina ljudi koji su krenuli uz planinu svojom voljom i energijom pomjerilo oblake.

Kao što smo najavili: „Planina, Pasulj, Pivo, Ples i Prvomajski uranak su Privilegija za Planinare ukoliko su Pripremljeni, Poštuju Planinu i Pravila Planinarenja!“ Planinari su poštovali pravila, zato su došli zdravo i veselo na Pasulj i Pivo i uživali u Plesu

Sportsko-rekreativno društvo „Montenegro tim“ iz Nikšića sa pouzdanim saradnicima: Planinarskim savezom, Klubom vojnih planinara „Kapetan“ i Sportsko-rekreativnim društvom „Pivara Trebjesa“, bez kojih ne bi bilo moguće organizovati ovako masovnu planinarsku manifestaciju, zahvaljuje se svim učesnicima. Posebno plesnom klubu „Sonrisa“ koji je svojom igrom i osmijehom oduševio sve prisutne.

bjednosti, ali i razvijanja planinarske kulture.

Uspon obično prati napor i preispitivanje svojih mogućnosti, gdje dolaze do izražaja snaga, volja, upornost i karakter. Povratak je lakši ali se zbog opuštanja i pada koncentracije, češće dešavaju povrede od klizanja ili pada. Završetak planinarenja donosi izuzetan osjećaj trijumfa, mira i ispunjenosti, koje se kroz druženje dijeli sa grupom.

Vesna Bulatović
SRD „Montenegro tim“

SIGNALIZACIJA NA PLANINARSKIM STAZAMA U CRNOJ GORI

Piše: Pavle S. Bandović

Na prostorima Crne Gore razne civilizacije su koristile planinske staze – karavanske puteve, prije svega kao sponu primorskih i kontinentalnih oblasti za trgovinu, migracije i pohode. Ostalo je dovoljno materijalnih i nematerijalnih tragova duž ovih staza – puteva prohodnim dolinama rijeka i primorja, pa i na planinskim prevojima i visoravnima Durmitora, Bjelasice, Komova, Prokletija i primorskih planina Orjena, Lovčena i Rumije. Da bi ih bezbjedno i sa što manje napora koristili staze i važni putevi su umrežavani i prilagođavani prema potrebi i načinu transporta. Posebno u periodu Rimskog carstva i kasnije u srednjem vijeku i pored istih su uređivana naselja, skloništa, konačišta, prelazi preko vodotokova, vodoizvorišta, mjesta razmjene – trgovine, te osiguravana opasna i kritična mjesta. Prema značaju, na tim stazama – putevima, razvijana je radi lakšeg korišćenja signalizacija (milkokazi) između važnih mjesta (ciljeva), dobijali kategorije (carski, uređivani prelazi preko rijeka, odnosno na izvjestan način standardizovani prema potrebama javnog saobraćaja (kolski, automobilski itd..) čime je značajno poboljšana pristupačnost i prohodnost planinskih masiva i u zimskim uslovima. Uporedo se razvija i mreža pješačkih staza uz minimalna prilagođavanja potrebama lokalnih korisnika.

Razvojem planinarstva i potrebe da se zaštite prirodni resursi javio se poseban interes da se ove staze (tradicionalne) obnove, urede i koriste ne remeteći prirodne karakteristike, ne devastira okolina duž planinskih staza i tako sačuvaju ambijentalne vrijednosti. Planinske (planinarske) staze se prema namjeni uređuju, markiraju, opremaju sigurnosnom opremom i signalizacijom prema namjeni i kategoriji staze što je u Crnoj

Gori regulisano Zakonom o planinskim stazama i nizom podzakonskih propisa i standarda kojima su regulisani postupci i obaveze primjene standarda. Planinarske staze se u Zakonu o sportu Crne Gore smatraju sportskom infrastrukturom (rekreativne i sportske aktivnosti) što još više dobijaju na značaju.

Kretanje na planinarskim i pješačkim stazama bez obzira na način korišćenja zasnovano je na osnovnom principu da se „Staze koristite na sopstvenu odgovornost“ po izboru i mogućnostima korisnika. Pošto su korisnici staza u prirodi različitog stepena edukacije o boravku u prirodi i korišćenja istih, različitih psihofizičkih sposobnosti, a u cilju lakšeg odlučivanja načina i bezbjednog kretanja na stazama postavlja se standardizovana signalizacija i staze markiraju, a na težim i opasnim mjestima postavlja sigurnosna oprema. O vrstama i sadržaju signalizacije planinari su već upoznati. Evidentno je da je u zadnjih nekoliko godina markirano više planinarskih i matbike staza ad hoc od strane neobučениh markiranata i neovlašćenih izvođača, što često korisnike zbunjuje. Ovo zahtjeva ne mala dodatna sredstva i napore PSCG i klubova domaćina da se iste dovedu na zahtjevani nivo upotrebljivosti i umrežavanja.

Uočeni su i neki negativni postupci od strane „korisnika“ koji oštećuju, uništavaju postavljenu signalizaciju, markacije, ugrađenu opremu i ne koriste staze shodno namjeni. Ostavljaju smeće, iscrtavaju „svoje“ markacije, pa tako izlažu prije svega druge opasnostima i narušavaju prohodnost i kvalitet staza stvarnim ljubiteljima prirode...

Planinarski savez Crne Gore i Stručna komisija za markacije, planinarske staze, pješačke puteve i Registar apeluje na sve korisnike planinskih (planinarskih) staza, potsjeća ih i preporučuje:

- Poštujte i koristite postavljenu signalizaciju i markacije na stazi jer je urađena i postavljena radi sigurnosti Vas i drugih korisnika.

- Planinarske staze, signalizacija i oprema su opšte dobro i nemojte svojim postupcima da istu oštećujete i devastirate.

- Pri korišćenju staza poštujte upozorenja i eventualne zabrane radi Vaše sigurnosti i drugih na stazi. Koristite isključivo markirane i uređene staze sa postavljenom sigurnosnom opremom.

- Oštećenja i uništenje signalizacije, markacija, ugrađene sigurnosne opreme, upisnih knjiga i pečata mogu imati fatalne posledice po korisnike staza, pa je kao takvo kažnjivo po Zakonu.

- Staze koristite shodno namjeni staze, težini i prema zahtjevnosti uz upotrebu adekvatne opreme, odjeće i obuće.

- Nikad ne koristite zahtjevne i teške staze sami, a posebno stazu koja zahtjeva opremu, znanje i upotrebu alpinističke opreme.

- Ako nemate dovoljno iskustva za kretanje u planini, bez obzira na težinu i prohodnost staze, koristite uslugu sertifikovanog (klupskog) planinarskog vodiča PSCG i idite u organizovanoj grupi.

- Organizovane – (klupske) grupe obavezno moraju imati vodiča, a korisnici da se ponašaju na stazi prema njegovim uputstvima. Ne zaboravite da staze koristite po sopstvenoj odluci i na sopstvenu odgovornost.

- Poštovani planinari/ke i ostali korisnici, planinarske staze su uređene i na njima postavljena signalizacija, sigurnosna oprema i markacije uz veliki trud planinara – domaćina i sredstava iz budžeta da bi Vama i svim drugim koristila namjeni – da budete sigurni kad se nalazite na stazi, jer želimo da što duže trajaju budu Vam od koristi.

Simone Moro, *zimski maestro*

Piše:
Milan Radović

Već više decenija hiljade svjetskih alpinista-visokogoraca, planinara, turista i ljudi koji se ne mogu svrstati u nijednu od ovih kategorija, opsjedaju himalajske osamhiljadaše u nadi da će stići do vrha i ispuniti svoje, često, najbizarnije ciljeve. U penjačkim sezonama se mogu vidjeti nevjerovatne scene, dugačke kolone ljudi nakačenih na fiksno uže vijugaju uz planinu nadajući se da će iskoristiti prozor lijepog vremena i doseći zacrtani cilj. U pojedinim danima, više desetina ljudi stupi nogom na najvišu tačku svijeta Mont Everest ali i druge osamhiljadaše. Sve veći broj agencija nudi aranžmane, organizuje uspone i dobro zarađuje. Sve je komercijalizovano, ljudi ne žale novac kako bi zadovoljili taštinu, zadobili mjesto u nekoj zamišljenoj hijerarhiji, u nekom svom svijetu umišljenih veličina. Šta je, onda, ostalo izvornim planinarima, ljudima koji pripadaju svijetu nekog drugog duha, duha saglasnosti sa prirodom, poštovanja planine do pobožnosti, ljudima koji imaju ideju da se dokažu samo sebi i pomjere granice sopstvenih mogućnosti! I dalje je penjanje osamhiljadaša veliki izazov, najveći u svijetu visokogorskog alpinizma. Kako prihvatiti taj izazov a biti izvan opšteg komercijalnog ludila?

Možda, jedino na način kako to radi Simone Moro. Mada, i to je dio opšte priče nadmetanja i dostizanja onoga što niko prije tebe nije uspio. No, to mora biti tako, ako čovjek iz ovog našeg svijeta planinarenja, želi zadobiti pažnju koja obezbjeđuje velike sponzore i poznate brendove.

A šta je to uradio ovaj Italijan što ga izdvaja iz plejade poznatih alpinista koji su svojim podvizima obezbijedili mjesto na vječnoj listi legendarnih poduhvata?

Simone Moro je prvi čovjek na svijetu koji je uspješno izveo četiri prvenstvena zimska uspona na osamhiljadaše. Naravno, bilo bi nepravедno ne pomenuti i ostale koji su to, u pojedinim od ovih uspona, uradili zajedno sa Morom, tako da evo tih uspona:

1. **ŠIŠAPANGMA:** Piotr Morawski (Poljska), Simone Moro (Italija) 14.01.2005.;
2. **MAKALU:** Simone Moro (Italija), Denis Urubko (Kazahstan) 09.02.2009.;
3. **GAŠERBRUM II:** Simone Moro (Ita-

lija), Denis Urubko (Kazahstan), Cory Richards (USA) 02.02.2011.;

4. **NANGA PARBAT:** Simone Moro (Italija), Alex Txikon (Španija) i Muhammad Ali "Sadpara" (Pakistan) 26.02.2016.;

OD NEUSPJEHA DO LEGENDE

Simone Moro je rođen 1967. godine u Bergamu od roditelja iz srednje klase. Školovao se za bibliotekara ali njegova preokupacija je alpinizam i slobodno letjenje. Strast prema planinama naslijedio je od oca koji ga je od djetinjstva vodio na uspone u Alpima. Simone je pravi sportista, plivač i plivački trener, planinar i trener sportskog penjanja, planinarski vodič, spasilac i pilot helikoptera. 1992. godine je započeo svoje himalajske avanture. I kao svaki Himalajac, ko se jednom sretne sa njihovom magijom, nebrojeno puta se vraća tamo. Prva epizoda mu je bila Everest. Na 7400 metara je, zbog neiskustva, doživio moždani edem ali je zahvaljujući brzom transportu spašen. Neuspjeh mu je otvorio oči. Na sopstvenoj koži je osjetio šta znači iskustvo i koliko je ono važno u dostizanju ciljeva koje je sebi postavio.

Ono što je uradio nakon toga, obezbijedilo mu je status alpinističke legende za sva vremena. Dobitnik je mnogih značajnih priznanja kao što su: priznanje od UNESCO-a, „Pjer de Kuberten“, priznanje od Generalnog sekretara UN Kofi Anana, zlatne medalje za hrabrost od strane predsjednika Italije za spasavanje na Loceu. Dobitnik je „Zlatnog cepina“ koji dodjeljuje američki časopis „Climbing“ za najbolji planinarski poduhvat, a konkretno, za njegov uspon na Gašerbrum II.

Za razliku od svog idola Rejnolda Mesnera i mnogih slavnih alpinista svijeta, Moro nije pokazao interesovanje za kompletiranje svih osamhiljadaša. „To je veliko iskušenje, ali u svijetu sada postoji skoro 40 ljudi koji su to uradili“, govorio je Moro. On je imao viziju da uradi nešto što nikome nije pošlo za rukom. Planinarenje je doživljavao kao istraživanje, ljudsku želju da ide koliko je to moguće, čak i u nepoznato. Umjesto da juri četrnaest osamhiljadaša, Moro se orijentisao na zimske uspone na neispenjane osamhiljadaše u zimskom periodu. U eri ko-

Sa jednog od zimskih uspona Simona Mora

mercijalnih ekspedicija i agresivne konkurencije, u kojoj su jaki sponzori tražili uspjeh i priznavali samo vrh, orijentacija na zimske uspone bila je kocka ali za Mora je to bio izazov. „Gladan sam istraživanja. Kada odete zimi, čak i ako dva mjeseca u baznom kampu čekate lijepo vrijeme, osjećate se kao pionir“, govorio je. Znao je Moro, kao i svi svjetski planinari da su hiljade ljudi stigle na najvišu tačku svijeta, Mont Everest a da je svega 27 ljudi stiglo na osamhiljadaše tokom zime. Kao i da na sedam vrhova nije stupila ljudska noga zimi. Dovoljan razlog da takav duh poželi, gotovo nemoguće.

ULAZAK U DRUŠTVO SLAVNIH

Nova stranica u svjetskom visokogorskom alpinizmu otvorena je 2005. godine. Završena je era koja je trajala 17 godina bez prvenstvenih zimskih uspona na osamhiljadaše. 14. januara su na vrhu Šišapangma (8027 mnv) stajali Simone Moro i Poljak Piotr Morawski. Dvanaest godina kasnije, odolijeva još jedino K2.

27. februara 2016 godine, Moro je, zajedno sa Špancem Alex Txikonom i Pakistancem Muhammad Alijem zvanim „Sadpara“ izveo nevjerovatan uspon na jedan od najtežih i najtragičnijih himalajskih vrhova Nanga Parbat (8126 mnv) koji je bio četvrti zimski prvenstveni uspon Simona Mora i koji mu je obezbijedio elitno mjesto u istoriji planinarstva. Prije ovog uspona više od trideset ekspedicija nije uspjelo u naumu da stigne na ovaj vrh. Moro je izjavio da je u nekim aspektima to najviša tačka njegove karijere jer je ovaj uspon podrazumijevao jedinstvo svega što mu je bilo potrebno da stigne do drugih ciljeva: posvećenost, strpljenje, istrajnost, prijateljstvo i sposobnost trpljenja...

A između ova dva datuma, Moro je prešao trnovit put do zvijezda, kako je to jedino izvodljivo u alpinizmu u kome nema uspjeha preko noći, u kome nema preskočenih lekcija i nezasluženih pozicija. Mjesta među slavnima je sve manje, ljestvica je podignuta do krajnjih granica ljudskih mogućnosti i zato, u eri raznih tehnoloških dostignuća, snaga duha i tijela kojom je Moro zadivio svijet, a pri tom ostao živ, obezbijedila mu je mjesto uz Mesnera, Hilarija, Norgaja i druge velike bijelih visina.

SUDBINSKA PARTNERSTVA

U jesen 1997. godine Moro odlazi na Šišapangmu, najniži osamhiljadaš (8027m). Dok se penje prema visinskim kampovima srijeće čovjeka ledenih očiju i nevjerovatne snage. Kazahstanski planinar Anatolij Bukrijev je bio svjetski poznato lice. Devet puta je stajao na vrhu višem od 8000 metara, a u svjetskim medijima se prepričavala njegova grandiozna uloga u spašavanju zavijenih planinara u zoni smrti na Everestu 1996. godine, u jednoj od najvećih nesreća kada je osam planinara zauvijek nestalo u strašnoj oluji. Bukrijev je 10. maja 1996. godine napravio najbrži solo uspon na Denali, kada je za nešto više od 10 sati stigao od baznog kampa do vrha,

Simone Moro na Gaserbrumu II 2011. god.

„Prije nešto više od deset godina polovina od četrnaest osamhiljadaša nije bila ispenjana u zimskom periodu. Osamdesetih godina prošlog vijeka, tačnije od 1980. do 1988. godine desio se novi talas u svjetskom alpinizmu zahvaljujući legendarnim penjačima iz Poljske koji su, u tom periodu, ispenjali sedam osamhiljadaša u zimskim uslovima, počev od najvišeg, Everesta, uključujući najopasniju Anapurnu, pa do Locea koji je ispenjan 1988. Uradili su to, i zaslužili slavu, nevjerovatni Poljaci: Krzysztof Wielicki, Leszek Cichy, Maciej Berbeka, Ryszard Gajewski, Andrzej Czok, Jerzy Kukuczka, Maciej Pawlikowski, Artur Hajzer.

Nastupilo zatišje, ili dugi niz godina u kojima je bilo na desetine bezuspješnih pokušaja, često sa tragičnim ishodom, da se zimi stigne na preostalih sedam himalajskih kolosa. Sve, dok se nije pojavila nova generacija svjetskih alpinista na čelu sa Simonom Morom kome je zimsko planinarenje postalo opsesija do te mjere da je, zahvaljujući rezultatima, dobio epitet „zimski maestro“.

što je u analima najhladnije planine na svijetu upisano kao „nestvarno“. Prije nego je svako nastavio svojim putem, Bukrijev je pozvao Mora da ga posjeti u njegovoj kući u Santa Feu. Godinu dana kasnije, dvojac je započeo ambiciozan projekat: uspon zimi, novim smjerom na Anapurnu, bez dodatnog kiseonika i no-

sača. Podvig koji je samo jednom ranije postignut a uradili su ga legendarni Poljaci Kukuška i Hajzer. „Anatolij i ja smo bili poput djece koja nikad ne prestaju da sanjaju“, rekao je Moro.

Dimitri Soboljev, snimatelj iz Kazahstana je krenuo da dokumentuje ovaj pokušaj. Na Božić 1997. godine, nakon što su više od mjesec dana čekali povoljno vrijeme u baznom kampu najsmrtonosnije planine na svijetu, dok su postavljali fiksnu užad u kuloaru na 5700 m, otkinuo se ledeni serak i povukao tri planinara. Moro, teško povrijeđen, nekim čudom je preživio a Bukrijev i Soboljev su nestali pod lavinom. Njihova tijela nikad nisu nađena. Iako su se znali tek godinu dana, smrt Bukrijeva je jako pogodila Mora. Moro je rekao da je Bukrijev bio njegov najbolji partner koga je ikada imao. „Anatolij mi je pokazao gdje su mi slabosti i šta treba da popravim da postanem ono što sam sada“, govorio je Simone.

Nesreća na Anapurni nije ga odvratila od svog cilja. Čistoća Himalaja, zimski pejzaži i odvojenost od ostatka svijeta je ono što je Moro tražio i nalazio u svojim penjanjima. U zimu 2004/2005 godine vratio se na Šišapangmu i polovinom januara, zajedno sa Poljakom Piotrom Moravskim, stupio na ovaj vrh. Moro je postao prvi ne-Poljak koji je zimi stigao na vrh viši od osam hiljada.

Nakon ovog uspona Simone je razvio novo partnerstvo u penjanju himalajskih gorostasa. Ovog puta sa Denisom Urubkom, kazahstanskim alpinistom svjetskog glasa. U zimu 2009. godine, Simone je napravio svoj, možda najbolji uspon ikada. Zajedno sa Urubkom, dostigao je Makalu, petu najvišu goru svijeta koju je desetina svjetskih alpinista ranije pokušavalo dostići u zimskom periodu. Tačno dvije godine kasnije, zajedno sa Urubkom i američkim fotografom Kori Ričardsom uspio je da se domogne vrha Gašerbrum II koji se punih 26 godina opirao zimskim usponima. Dok su silazili prema baznom kampu, trio je za- »

hvatila velika lavina. „To je bila Anapurna deja vu“, govorio je kasnije Simone. Kao i 1997. godine na Anapurni, Simone je imao sreće i ostao na površini pa je bio u prilici da na vrijeme reaguje i otkopa svoje drugove zarobljene debelim snježnim nanosom. Nakon ovih uspona svjetska planinarska porodica morala je da prihvati činjenicu da je žilavi Italijan vladar zimske scene. Mnogi su se pitali šta to ovaj mršavi Italijan ima što ga izdvaja iz mora drugih sa istim željama i kako je uspio da iskombinuje nadljudsku izdržljivost Mesnera, sposobnost Poljaka da izdrže ekstremne uslove i opsesiju Eda Vustersa. Moro je sam odgovorio na ovu dilemu. Rekao je da je njegova snaga u umu i snazi volje. „Kada jednom sebi nešto zacrtam u glavi, ne postoji način da se to zaustavi“, rekao je. Naravno, ne treba zanemariti činjenicu koju sam Moro ne ističe, a koja je evidentna – posvećenost treningu i fizičkoj spremi. Moro svakodnevno trči polumaratonsku distancu, penje, diže tegove. Trenira često i noću. Bez obzira da li se sprema za neku ekspediciju ili ne, Moro uvijek trenira. Uvijek.

HUMANO LICE SIMONA MORA

Simone je, pored alpinističkih podviga pokazao i svoju humanu stranu. U alpinističkom svijetu se pamti njegova akcija spašavanja britanskog planinara Tim Mursa na zapadnoj padini Locea 2001. godine. Iako je Moro te godine došao sa idejom da ostvari svoj dugogodišnji san i traverzira sa Everestom na Loce preko Južnog sedla, nije se dvoumio ni jednog trenutka kada je stigao poziv za pomoć

“Iako je Simone Moro čovjek koji je pomjerio standarde u Himalajizmu, popevši četiri osamhiljadaša u zimskim uslovima, iako je ostao još samo jedan, K2, gotovo nevjerovatno zvuči vijest da je odlučio da ne „napada“ ovaj legendarni vrh i da ga prepusti nekom drugom. Dok je bio na Gašerbrumu II 2011. godine, njegova supruga Barbara je sanjala kako umire tokom zimskog uspona na K2. Kada se vratio, Barbara mu je ispričala svoj san. „Ja nikada nisam uticala na njegovu karijeru. Ja sam ga samo pitala da ne ide i da vidi jesam li u pravu, on je pristao...“, rekla je Barbara. Čini se da je za takvu njegovu odluku osnovni razlog bilo očinstvo. „Imati porodicu je velika privilegija i odgovornost“, rekao je otac dva sina. Sposobnost da se zaustavi je nešto na šta je Moro posebno ponosan. On se mnogo puta u karijeri okrenuo i vratio. Kaže da ne vidi ništa herojsko u preuzimanju rizika kojim ne može upravljati.

britanskog penjača. Uspion je prekinuo i odložio svoj san radi spašavanja Britanca. Moro je pozdravljen kao heroj jer je rizikovao život da bi spasio drugoga, što u Himalajima i nije tako čest slučaj. Za ovaj podvig dobio je više priznanja od strane Italije i UNESCO-a. Simone je samo rekao da je ljudski život važniji od bilo kog planinskog vrha. Murs i dalje penje i svake godine na dan spasavanja Moru šalje mejl zahvalnosti.

Tokom svojih brojnih uspona i boravaka na Himalajima, Moro je uvidio problem nedostatka sistema helikopterskog spasavanja. Došao je na ideju da pomogne makar u Kumbu regionu. 2009. godine u Kaliforniji je stekao licencu pilota helikoptera a u Italiji je stekao iskustvo letenja a pronašao je i donatora koji je donirao helikopter. Moro je osnovao italijanski tim za spasavanje planinara u regionu Kumbu. Opet su se pojavili kritičari koji su tvrdili da će ova činjenica

samo dodatno motivisati nespremne ljude da krenu u penjanje. Moro je odgovorio da helikopter nije reezrvisan za bogate zapadnjeke već za planinare u nevolji.

Simone Moro sa svojim timom spašava ljude u Nepal, na Himalajima. Planira da se vrati na neki od vrhova, najvjerovatnije treći osamhiljadaš po visini, Kančendžungu. Vidjećemo ko će mu biti partner u novim poduhvatima. Jer, Simone Moro nije tip koji želi sve za sebe. „Nikad nisam volio usamljeni alpinizam. Dijeljenje iskustva neuspjeha i uspjeha, daje mnogo jače i autentične emocije“, kaže zimski maestro, legendarni himalajski penjač, autor pet knjiga prevedenih na mnoge svjetske jezike.

(Za pisanje teksta korišćeno istraživanje italijanskog novinara Marčela Rosija o Simone Moro-u)

Moro se popeo na Sisapangmu bez dodatnog kiseonika i pomoći nosača.

VISINA OD KOJE JE TOPLO U DUŠI I BISTRO U GLAVI

Piše: Duško Mrdak

Neće tokom maja znalo se da će ekipa iz Komova, u sastavu: Duško Pejović – poznatiji kao Dule, Božidar Perović – Bota, Svetozar Trebješanin – Tosve, Vladimir Ivanović-Kumara i Duško Mrdak – moja malenkost (to mi nije nadimak, tako se kaže), krenuti u avgustu u pohod na najviši vrh planinskog masiva Atlas u sjevernoj Africi, tačnije u Maroko. Vrh *Jebel Toubkal* (4167 mnm) se nalazi u dijelu masiva koji se naziva *Visoki Atlas* (planinski masiv Atlasa obuhvata: *Visoki Atlas*, *Srednji Atlas* i *Rif*).

Svaki odlazak vani zahtijeva određenu organizaciju u vidu nalaska slobodnog vremena za 15-ak dana (to će biti i ključni razlog zašto Kumara nije upotrijebio ovu inače odličnu ekipu), novac (nisu velike pare, a nisu ni male), konekcija (veliki problem, zato što iz Crne Gore još uvijek ne lete *low-cost* kompanije, tako da smo istu tražili iz obližnjeg Dubrovnika - 130 km preko *Debelog brijega*, 150km preko Trebinja). Karte smo kupili putem interneta kod španske avio kompanije *Vueling* (vueling.com). Povratna karta je kostala 280,00 € po osobi, prtljag pored ručnog se dodatno plaća (u našem slučaju 23 kg u oba pravca 50,00 €). Letjeli smo iz Dubrovnika do Barcelone 2 sata plus od Barcelone do Marakeša 2 sata – ukupno 4 sata vožnje, baš dobrom avio kompanijom, novim avionima sa oko 200središta.

Sletjeli smo na aerodrom *Menara u Marakeshu* 3. avgusta oko 1:00 poslije ponoći. Proveli smo par sati spavajući na klupama. Aerodrom je dosta čist, moderna građevina – da ne znate da ste u Maroku, pomislili biste da ste na nekom evropskom aerodromu, recimo neđe u Švajcarskoj. Inače, aerodrom se nalazi 5 km od grada, tj. od Medine (kako Arapi zovu stari dio svakog njihovog grada). Marakeš čak u 1:00 poslije ponoći ključa i temperatura je vjerovatno blizu 40 stepeni Celzijusove skale, dok dnevna redovno izađe na 50 tokom avgusta. Po tome će mi ostati u sjećanju prvi utisak Afrike, iako ja mislim da je prava Afrika južno od Sahare. Ipak, mi smo zorom ranom našli taksi i pravac *Imlil* (selo u podnožju Atlasa, na 1740 mnm). Taksu smo platili 50,00 € za pređenih 75 km, koliko ima od aerodroma do Imlila. Cijenu smo spustili sa nekih 75,00 €, koliko su nam prvo nudili. Druga ponuda je bila 15,00€ do Medine. Međutim, shvatili smo da se u Maroku treba cjenkati za sve i spuštati cijenu koliko je god to moguće. U

povratku smo od *Essaquire* do Marakeša za 170 km razdaljine taksi platili 30,00€, tako da naša vožnja nije trebala biti preko 20,00€ do Imlila. Poslije sat i po vremena vožnje kroz jednolični pejzaž, što dominira crvenkasta boja, bez vegetacije, kroz polupustinski dio Maroka stižemo u Imlil.

Selo sastavljeno iz više zaseoka na rječici koja se spušta sa cirka koji se nalazi na otprilike 3300 mnm. Čak i u avgustu teče potok, a vjerovatno zahvaljujući njemu tamo postoji orahova šuma koja se prostire između 1500 i 2000 mnm i pravo je osvježeno, s obzirom da iznad i ispod ne postoji vegetacija i dominira siva rastrošena krečnjačka masa. Sela su praktično uronjena u debeli orahov hlad. U jednom selu se nalazi i hotel u kojem je sniman dio radnje filma *Sedam godina na Tibetu*, sa Pitom Bredom - sad je to turistička atrakcija i ljudi plaćaju od 100,00 do 200,00€ da spavaju u Brede spija. U Imlil smo ranije rezervisali hotel, koji nas je koštao 10-ak eura po osobi sa doručkom. Pristojan hotel kod druga Ahmeda (zna engleski). Smještaj se može naći i jeftinije, ali za pristojan smještaj morate platiti 10,00-15,00€. Vodu možete kupiti u selu po cijeni oko 50-60 centi za litar i po.

Pošto smo stigli oko 9:00 ujutro, imali smo čitav dan za odmor, a sa Ahmedom smo dogovorili da nam spremi večeru za tu noć, i još jednu kad se spustimo sa planine (po našem planu 5. avgusta). Odmah smo tražili da jednu noć bude

kus-kus, a drugu *tažin*, dva jela koja se najčešće jedu u Maroku. Ahmed nam je rekao da je bolje da jedemo *tažin* pred put, pa onda kad se vratimo *kus-kus*, koji po njegovim riječima može izazvati nus-pojave. Takođe smo i višak prtljaga ostavili kod Ahmeda u selu.

Kus-kus u mnogim arapskim zemljama smatraju nacionalnim jelom. Sprema se od slatkih i slanijih sastojaka i svi ukusi su dobro izdizirani i prijatni su. Bar meni. Dule i Bota nijesu dijelili to mišljenje, a i nije bilo mesa. Neki od sastojaka koje smo detektovali su: urme, suvo grozdje, jaja, razno povrće, zrnca tjestenine, itd. Kasnije nam je jedan berber-taksista rekao da se to jelo sprema čitavih 5 sati i da se u restoranima ne može pojesti pravi *kus-kus* jer ga spremaju mnogo kraće, a on ga sa svojom porodicom troši jednom nedjeljno (vjerovatno se žena opušti i taj jedan dan i o jadu zabavi, da joj ne pada na pamet da jede). *Tažin* se zove posuda u kojoj se sprema istomeno jelo. Napravljena je od pečene gline i ima dno i poklopac specifičnog izgleda, u kojoj se na vatri krčka povrće i neka vrsta mesa, pa u zavisnosti od toga može se naručiti: pileći, jagnjeći, teleći, čak i riblji, *tažin* sa mljevenim mesom ili samo vegi kombinacija, otprilike smo ih sve probali. Vrlo ukusno jelo, i malo manja količina mesa nego što smo navikli. Osim ova dva jela, možete probati i jagnječju supu *hararu*, kisjelkastu dobro masnu supu sa graškom, sočivom. Da napomenem, u pristojnim restoranima

možete ručati za 5-6,00€. Supa je 1,50€.

Ujutru 4. avgusta oko 7:00 popismo kafu i krenusmo na uspon do planinarskog doma, koji se nalazi na 3207mnm. Samim tim što treba popeti 1500m visine, znamo da neće bit lako, uz to sunce poprilično prži, a organizam traži tečnost. Kada krenete iz Imlila prema domu treba samo da pratite dolinu koju je usjekla već pomenuta rječica, na kojoj se nalazi i dom(malo visočije). Teško možete promašiti stazu i moj savjet je ne uzimati vodiča, iako nisu skupi (40ak eura) - nema potrebe za njima. Kada se izađe iz najvisočijeg sela, prođe se u kroz, u to doba godine suvo, korito i staza penjući se ostavlja potok sa desne strane, tj. krećemo se uz potok lijevo od njega.

Uzgred postoji dosta, ja bih nazvao, *pit-stopova*, đe se možete osvježiti sokovima - mi smo pili cijedenu pomorandžu za 40-50 centi po čaši od 3-4decija. Kada pređete rječicu desno od nje nastavljate se penjati dolinom. Put je dovoljno širok, 1-1,5m i dobro utaban. Njime stalno cirkulišu planinari i mještani, koji su uključeni u snadbijevanje planinarskog doma. Pejzaž je jednoličan, bez drveća, trave. Praktično se krećemo kroz dolinu đe se strane uzdižu par stotina metara lijevo i desno od nas, bez velike dinamike u reljefu. Pred sam cilj zatičemo čobanina sa većim stadom koza i ovaca koje pasu samo jednu vrstu trave koja raste u busenima.

Malo dalje, za malo manje od 6 sati hoda, stižemo u dom *Muflon-Refuz*, u vlasništvu francuske planinarske asocijacije. Dom je veoma prostran i ima 10-ak soba od četvorokrevetnih do onih sa 20-30 ležaja, ogromnu dnevnu sobu, đe se za nuždu može spavati i predivnu terasu za odmor i ispijanje čaja. Čaj serviraju za dobrodošlicu, a naredni se plaćaju 3,00€ po bokalu.

Da se osvrnem kratko na pića: kao i u mnogim muslimanskim zemljama, čaj je nacionalno piće i troše ga tokom cijele godine. Izuzetno prija na vrućini, iako to u Podgorici nijesam nikad probao. Priprema se tako što se na svježe listove nane uspe vrela voda, često znaju da ga preslade. Od drugih pića u Maroku smo pili vino, crno *Medaljon-rezerve*, u

prodavnici uz pasoš ga možete kupiti za 10,00€, a od piva jeftiniji *Flag-specijal*, oko 3,00€ i *Casablanka* 5-6,00€ kolikoa mu je cijena u kafani. Dom smo platili 8,00€ po osobi i dobili posebnu sobu za nas četvoricu. Kreveti su veliki i udobni, ali ima puno prašine. Ne bi loše bilo ponijeti neku navlačnu vreću, kao što je učinio naš drug Dule. Mi ostali smo preživjeli nekako.

Pošto smo došli dosta rano, oko 14:00, polako pravimo plan za uspon, raspitujemo se kod ostalih planinara i uočavamo sedlo koje dođe na lijevoj dolinskoj strani, nekih 500m iznad nas. Krenuli smo u 4:40. Čeone lampe na glavama i malo vazduha u plućima, i polako odmakosmo od doma. Staza počinje odmah od doma, pređe se potok i polako penje prema karakterističnom prevoju u obliku *U* slova. Staza je uočljiva, mada kad se krene po noći može se i pogrešiti, ali vam je najvažnije da idete prema tom sedlu. Kad se izađe na sedlo, staza nastavlja nagnutim cirkom, nalik suvoj dolini, đe se vrhovi pružaju lijevo i desno. Inače, iz ovog doma može se popeti

10-ak vrhova visine preko 4000mnm i još toliko blizu 4000mnm. *Jebel Toubkal* dominira na lijevoj strani gledajući u pravcu kretanja. Nazire se polako i prevoj između dva vrha Toubkala i nekog susjednog. Ovaj drugi se izdiže kao najveći sa desne strane staze. Sa prevoja staza okreće u lijevo i za nekih sat odatle uz siparastu krečnjačku masu izlazi se na vrh.

Na vrhu je zavarena nekakva piramida visine 4-5m. Ako nijeste ovo vidjeli, nijeste ni izašli na vrh. Gore je zaravnjeno i može slećeti omanji avion, sa strane odakle se penje, sa druge strane je strm. Planina je kamenita i kombinacija je stjenovitih strmih odsjeka i kosih sipara, sastavljena je od krečnjaka, nema travnatih površina (vjerovatno zbog dugotrajnog sniježnog pokrivača). U ovo doba godine nema snijega, mislim da ga nema ni u julu i septembru.

Rado bih ga ponovo popeo po snijegu, to je prava poslastica, pretpostavljam. Ipak zbog svoje beživotnosti i surovosti ima neku draž i ljepotu, zbog koje je treba posjetiti. Inače, staza je skroz

bezbjedna, jedina opstrukcija može biti visinska bolest, i loša kondicija. Trebalo nam je 4 sata od doma do vrha, ne vjerujem da ima više od 7km. Gore, gotovo svi narodi. I Amerikanci, Japanci, Belgijanci, Holandani (Dači), Česi, Italijani, Francuzi, Španci, Njemci i naravno Slovenci. Slikasmo se, iskuliramo uru vremena. Što se tiče garderobe, možete u avgustu proći sa aktivnim vešom, šušakavac nijesam oblačio, kao ni polar. Bez obzira što je 4167mn, temperatura je bila značajno u plusu. Sad nas je čekalo 7km spuštanja do doma, plus 15km do Imlila, poslije toga 7 sati spuštanja i stigismo u Imlil, na dogovoreni kus-kus, umorni, ali zadovoljni i puni utisaka. Prespavismo i nastavismo dalje.

Od ostalih mjesta smo posjetili *Ouarzazate*, *Ait Ben Hadou*, *Merzugu*, *Fes*, *Kenitru*, *Rabat*, *Casablanku*, *Essaouri* i *Marakesh*. Narednih 12 dana smo se namučili u pustinji i starim gradovima, pa na okeanu... Sve u svemu, dnevno smo trošili 30-ak eura na smještaj, hranu, transport i pivo.

Na ovom putu smo saznali da nas četvorica nijesmo prvi iz Crne Gore koji su izašli na *Jebel Toubkal*, najviši vrh Sjeverne Afrike. To je prvi uradio Jasmin Tuzović, koji je rođen u Podgorici i već 20 godina živi i radi u Kraljevini Maroko. Jasmin je bio i naš domaćin dva dana koja smo proveli u Kenitri i Rabatu i ovom prilikom mu se zahvaljujem na gostoprimstvu, a već smo mu čestitali uspon na Atlas. Super je što nijesmo prvi, pošto je postalo popularno da đe se god krene, neko iz Crne Gore je prvi. Mi smo pošli da uživamo u čarima planine i zemlje, a ne da budemo prvi. Inače, Jusein Bolt je iz Crne Gore, onaj najbrži č'oeak (porijeklom iz Bratonožića) i prvi č'oeak na Mjesecu, nesrećni Armstrong, isto je iz Crne Gore, iz Pive. Što se tiče zahvalnosti, imam obavezu da pomenem: *Telemont* i *Nišićku pivaru*, koji su pomogli ovu ekspediciju.

Planina PREKORNICA

Uspón na Prekornicu, 2015.godine

Piše: Marko Savićević

Planina Prekornica se nalazi u centralnom dijelu Crne Gore. Pripada Dinaridima. Pravac pružanja ove planine je NW-SI. Okružena je kanjonom rijeke Morače, dolinom donje Zete (Bjelopavlička ravnica), dijelom predijela Dubokog Krša, Nikšićkim poljem, dolinom Gračanice (Župa Nikšićka) i masivom Maganik. Najviši vrh je na grebenu Kula i nalazi se na 1927 metara nad morem. Planina je mezozoitske starosti, izgrađena pretežno od krečnjaka i dolomita. Karstnog je reljefa, sa uvalama ispunjenim fluvio-glacialnim materijalom. Površinskih oblika voda skoro da nema. Dominiraju izdanske vode u fluvio-glacialnim nanosima i podzemni tokovi. U obodu planine, javljaju se periodična i redje stalna vrela. Klimatske prilike su specifične, zavisno od mjesta i nadmorske visine. Na obodu uz dolinu Zete i Morače vlada izmijenjeno mediteranska klima sa blagim zimama i sušnim ljetima, na zaravnima kontinentalna sa dosta padavina, a na većim visinama prava planinska. Snijega zimi ima na površi

sla pitomom travom što čini važan preduslov za katunsko stočarstvo. Srednja Ponikvica poznata je po jezeru, a Suva po brojnim stočarima. Sa Ponikvice putevi na istok vode u Rovca i Maganik, a na sjeveru, preko Maganika za Lukavicu i dalje ka Sinjajevini.

Ako bi se uputili sjeverozapadno, makadamskim putem, došli bi na Razmet do sa kojeg se lako može stići u Župu Nikšićku i na Studeno, najveće odmaralište Danilovgradjana i sjedište PSK Prekornice. Sa Studenog se svake druge sedmice februara vrši zimski uspon na Kulu, a u ljetnjim mjesecima uspon na Lisac, sa kojeg se vidi pola Crne Gore. Studeno se nalazi na oko 1200m/nv. Obraslo je gustom četinarskom šumom. Sa okolnim naseljima: Bzo, Poljica, Ivanj uba i Topolovo, čini naseobinsku cjelinu sa oko 400 vikendica i domaćinstava. Dalje na zapad, planinarskim stazama može se stići do katuna na Medjedjem i Vražegrmskoj Ponikvici, gdje je i vrh Zavala i uvala Štitovica, kao i katun Bratkovica. Još zapadnije stiže se do poviše Ostroš-

Kula pod snijegom

planine i najvisočijim vrhovima i to do 170 cm (2012.godine). Planina je obrasla šumama smrčje, bora, bukve, bijelog graba, makije i šikare. Negdje ima i primjeraka jele, molike i munike. Od divljih životinja srijeću se zec, lisica, divlja svinja, vuk i po neki medvjed koji je zakonom zaštićen. Prekornica je administrativno podijeljena na opštine Danilovgrad (najvećim dijelom), Podgorica, Kolašin i Nikšić. Po plemenskoj podjeli, najveći dio ove planine pripada plemenu Bjelopavlići (od Ostroga do Gradine Martiničke u pravcu NW-SI, i sjeverno do Maganika), zatim plemenima Piperi, Rovca, Pješivci i Bratonožići. Koriste je i stanovnici Župe Nikšićke. Poznatija naselja, na bjelopavličkom dijelu oboda Prekornice koja gravitiraju dolini Zete od zapada ka istoku su: Ostrog, Vinići, Rsojevići, Jelenak, Martinići i druga, a na piperskom dijelu: Stanjevića rupe, Drezga, Crnci. Preko Drezge put vodi na polja Kopilje i Radovče odakle se vrši kraći uspon na Bročnik i duži na Kamenik (istočni dio Prekornice). Sa polja Kopilja asfaltni put vodi ka Gostilju, Lokvama i Vukotici odakle se makadamskom cestom nastavlja do katuna na Ponikvicama, koje spadaju u najljepše minilokalitete u Crnoj Gori. Brajovička Ponikvica nalazi se na oko 1450m/nv.

Isprepletana je gustom mrežom planinskih potocića i obra-

Katun Ponikvice i masiv Kule

kih greda, sa kojih se pruža lijep pogled na Bjelopavličku ravnica i Nikšićko polje. Na Prekornici brojni su duhovni centri. U Bjelopavlićima je to Manastir Ostrog, a u Piperima Manastir Čelija Piperska. U obodu ove planine nalaze se i ostaci starih naselja: Gradina Martinička, za koju se pretpostavlja da je bila preteča rimske Lantodokle kao i Duklje na samom jugoistoku planine. U podnožju Kamenika nalaze se i ostaci humki starih naroda. Pored ovih specifičnosti, Prekornica je bila značajna i po proizvodnji drveta. Brojne podgoričke gradjevine iz 19. i 20. vijeka, stvorene su uz pomoć oblovine sa Prekornice. Šezdesetih, sedamdesetih i osamdesetih godina ovdje je vršena značajna eksploatacija drveta (i do 50000m³ godišnje). Danas je Prekornica prilično devastirana planina, kao i većina planina južnog i centralnog dijela Crne Gore. Šuma je prilično degradirana. Sjećom i brojnim požarima u obodnom dijelu. Zemljište je takodje devastirano i još uvijek nije riješen problem odvoza otpada iz naselja. Iz godine u godinu smanjuje se broj stočara i poljoprivrednika što čini planinu pustom. Česti posjetioci su vikendaši i lovci, a najznačajniji su svakako planinari, koji poštuju planinu i ne ugrožavaju njen milenijumski sklad.

IZVJEŠTAJ SA OTVORENOG TAKMIČENJA U ORJENTIRINGU "TREBJESA 2016"

Klub vojnih planinara "Kapetan" je, u saradnji sa Orjentiring savezom Crne Gore, dana 13.11.2016. godine organizovao otvoreno takmičenje u orjentiringu, u Nikšiću, pod nazivom "Trebjesa 2016". Ovo je prvi put da klub vojnih planinara "Kapetan" organizuje takmičenje u orjentiringu. Takmičenje je organizovano i realizovano veoma uspješno, na zadovoljstvo svih učesnika.

Klub "Kapetan" veliku zahvalnost duguje Orjentiring savezu Crne Gore koji je svoju nesebičnu pomoć pružio našem klubu, u pripremi za takmičenje, u realizaciji takmičenja, kroz iznajmljivanje savremene opreme i angažovanja ljudstva u organizaciji takmičenja.

Cilj organizatora takmičenja bio je da privuče što više mladih, da razvija takmičarski duh i da, kroz orjentiring takmičenje ukaže na značaj istog. Iako vrijeme nije išlo na ruku organizatorima takmičenja, učešće na takmičenju u orjentiringu je uzelo dosta mladih lica iz Nikšića i iz ostalih krajeva Crne Gore.

Kada su učesnici organizacije pozvali učesnike da se prijave na start, podijelili im karte, busole i ostalu neophodnu opremu takmičari su krenuli da traže kontrolne tačke, podijeljeni u tri kategorije: pioniri, kadeti i seniori. Svako je tra-

žio najbolje rješenje za svoju stazu kako bi pronašao svaku tačku, vodeći računa da to uradi u najkraćem vremenskom periodu. Kada je i posljednji takmičar krenuo sa starta brdo pod Trebjesom je bilo "okupirano" mladim takmičarima koji su, svaki na svojoj stazi, željeli da se što prije domognu jedne po jedne kontrolne tačke, a na kraju i da, što je moguće prije, prođu kroz cilj. Oni koji su bili manje vješti u čitanju karata, koje su specijalno pripremljene za takmičenje u orjentiringu, morali su da se vraćaju nazad za tačke koje su bile skrivene u nekom žbunu ili šiblaku, jer su tačke morali otkrivati redosledom kako su ucrtane na karti. To im je značilo i da na sledećim tačkama moraju biti oprezniji, kako bi gubili što manje vremena.

Svi takmičari su uspješno završili trku. Neko sa slabijim, a neko sa boljim vremenom. Ono što je kod svih bilo jedinstveno je veliko zadovoljstvo i osmeh na licu, prije svega što su imali priliku da se takmiče u ovoj sportskoj disciplini.

Kako pravila i nalažu najuspješnijim takmičarima su dodijeljene diplome i medalje u pojedinačnoj konkurenciji u svim kategorijama.

Miladin Čogurić

Stručna komisija PSCG za markacije planinske staze, pješačke puteve i Registar, shodno Zakonu o planinskim stazama daje:

SAOPŠTENJE - OBAVJEŠTENJE

Shodno Zakonu o planinskim stazama, a na osnovu izvještaja klubova domaćina, obavještavamo sve korisnike planinarskih staza Nacionalne mreže, da su staze Primorske planinarske transverzale „Orjen-Lovćen-Rumija“, sa priključnim stazama otvorene za korišćenje cijelom dužinom i prohodne.

Takodje staze u centralnom dijelu Crne Gore u okolini Podgorice su prohodne.

Upozoravamo korisnike da staze koriste na sopstvenu odgovornost, a da bliže informacije o stanju i prohodnosti staza traže od domaćina – planinarskih klubova: "Subra", "Dinarid", "Pestingrad", "Kapetan Angel", "Rumija", "Komovi", "Gorica" i "Visokogorci". Uočeno je da se staza u kanjonu rijeke Mrtvice koristi mimo kodeksa i bez neophodne zaštitne opreme, od strane neovlašćenih vodiča i u većim grupama. Most na rijeci Mrtvici (Generalov most) za Mrtvo Duboko nije pouzdan za prelazak te upozoravamo korisnike da isti ne koriste.

Ostale markirane i uredjene staze na transverzali CT-1, VIA Dinarica i Vrhovi Balkana u masivima Durmitora, Maglića, Komova, Moračkih planina, Sinjajevine i Prokletija, zbog nepostojanja zimskih markacija i opasnosti od usova nisu sigurne za korišćenje te se ne preporučuje korišćenje istih, bez prijave i informacija od nacionalnih parkova "Durmitor", "Biogradska gora", "Prokletije" i parka prirode "Piva", do daljnjeg.

Molimo sve korisnike da se staze Nacionalne mreže koriste shodno pravilima ponašanja u planini, da se pridržavaju postavljene markacije i signalizacije, da staze ne koriste samovoljno i bez licenciranih vodiča zbog njihove bezbjednosti a posebno u masivima visokih planina. Takodje molimo korisnike da čuvaju markaciju, signalizaciju i vode brigu o higijeni na stazama.

Za staze Nacionalne mreže, koje nisu otvorene biće izdato naknadno saopštenje do 30. juna 2017. godine. Za stanje na lokalnim i MTB stazama, obavještenje tražiti od LTO i Biciističkog saveza Crne Gore jer su u njihovoj nadležnosti.

O eventualnim primjedbama i stanju na stazama, obavijestite Komisiju na e-mail: pavle.bandovic@pscg.me a bliža obavještenja, potražite od JP Nacionalni parkovi Crne Gore i kod klubova domaćina.

Pavle S. Bandović

Treća zimska avanturistička trka "3rd Winter Adventure Race- Bjelasički maraton 2017"

ŽELJKO PEJOVIĆ POSTAVIO NOVI REKORD STAZE

Željko
Pejović

U subotu, 18. februara 2017. godine, na Bjelasici je održana treća po redu zimska avanturistička trka "3rd Winter Adventure Race-Bjelasički maraton 2017", u organizaciji Planinarskog kluba "Visokogorci Crne Gore". Trka se odvijala na stazi dužoj 19 km, sa pet kontrolnih tačaka, start je bio na Ski centru "Kolašin 1450". Na ovogodišnjoj trci je nastupilo 47 takmičarki i takmičara, koji su se nadmetali u tri discipline: krplje, nordijske skije i turno skije. Na ovogodišnjoj trci ostvareni su znatno bolji rezultati nego na prethodnoj. Apsolutni pobjednik ovogodišnje trke **Željko Pejović** je popravio rekord staze za 54 minuta.

Rezultati po disciplinama u takmičarskoj trci izgledaju ovako:

– U disciplini turno skije, kategorija muškarci pobijedio je Željko Pejović član Planinarskog kluba "Gorštak" iz Kolašina, sa vremenom 2 sata 42 minuta i 4 sekunde, što je ujedno i novi rekord staze. Drugoplasirani je bio Dušan Bazić iz Srbije, dok je treće mjesto zauzeo Marko Rešetar član Planinarskog kluba "Visokogorci Crne Gore".

– Nije bilo učesnica na turno skijama u ženskoj kategoriji.

– U disciplini nordijske skije, kategorija žene nije bilo prijavljenih takmičarki.

– U disciplini nordijske skije, kategorija muškarci pobijedio je **Dragutin Vuković** član PK "Bjelasica" Kolašin, sa vremenom 2 sata 45 minuta i 27 sekundi. Drugoplasirani je bio **Željko Rondović**, takođe iz PK "Bjelasica", dok je

treće mjesto zauzeo, kolašinac **Božidar Kovijanić**.

– U disciplini krplje, kategorija žene pobijedila je Milena Mijatović, sa vremenom 4 sata 41 minut i 26 sekundi. Drugoplasirana je bila Aleksandra Zečević članica PK "Vjeversica" iz Kotora, dok je treće mjesto zauzela Jelena Čvorović.

– U disciplini krplje, kategorija muškarci pobijedio je **Dragan Jašović** PK "Bjelasica" Kolašin, sa vremenom 3 sata 8 minuta i 35 sekundi. Drugoplasirani je bio **Igor Tapušević**, dok je treće mjesto zauzeo prošlogodišnji pobjednik **Ratko Vlahović** iz PK "Bjelasica" Kolašin.

Cilj Zimske avanturističke trke je promocija i afirmacija sportskog duha i kulture, popularizacija zimskih ekstremnih sportova, kao i proširivanje i obogaćivanje zimske turističke ponude. Učesnici trke su doživjeli nezaboravnu avanturu na sniježnim prostranstvima Bjelasice, a konstantna magla i povremena mećava trci su davali posebnu draž.

PK "Visokogorci Crne Gore" zajedno sa sponzorima i prijateljima dijeli zajedničku viziju i ima cilj da u narednim godinama trku izdigne na još viši nivo, kako u pogledu masovnosti tako i u rezultat-skom smislu. Vjerujemo da će Winter Adventure Race-Bjelasički maraton u narednom periodu prerasti u jedan od najznačajnijih sportskih i turističkih manifestacija u regionu.

Organizator je obezbijedio, pehare i robne nagrade za pobjednike u svim disciplinama, medalje za prva tri mjesta i diplome za sve učesnike manifestacije. Manifestaciju su podržali: Nacionalna turistička organizacija Crne Gore, Opština Kolašin, Grawe osiguranje, Aquapark Budva, Turistička organizacija Kolašin, Planinarski savez Crne Gore, Ski centar "Kolašin 1450", Turistička agencija Explorer, Avanturistički park "Gorica", Društvo prijatelja Kolašina, NVO "Natura", Crveni krst Kolašin, Turistička agencija "Eco-tours", Planinarski klub "Bjelasica", Apartmani LUX, BLT prevoz Podgorica, Nacionalni biro osiguravača Crne Gore i Dizajn studio "Radna soba".

D. B.

ODRŽAN PARTIZANSKI MARŠ BJELASICA 1942.

U druženje boraca NOR-a i antifašista Kolašina, organizovalo je 24.01.2017. godine, u slavu poginulim partizanima u Lubnicama 24.01.1942. godine, "Partizanski marš Bjelasica 1942. godine". Na maršu su učestvovali borci i antifašisti Kolašina, rodbina stradalih partizana, vojska Crne Gore, predstavnici policije, planinari, lovci i poštovaoci NOB-a. Oko sto učesnika marša, na čelu sa predsjednikom Udruženja boraca i antifašista Kolašina Gojkom Vlahovićem krenulo je u 9.00 sati sa skijališta Jezerine u pravcu Lubnica stazom kojom su prije 75 godina prošli partizani Gornjemoračkog i Rovačkog bataljona. Oni su, po prilično dubokom snijegu na temperaturi - 9o C, preko katuna Vranjak, Raskrsnice, katuna Tusta i Jelovice, za oko 5 sati, prešli do odredišta put dug oko 18 km. U Lubnicama su ih dočekali okupljeni građani na čelu sa predsjednikom opštine Berane Dragoslavom Dadom Šćekićem. Učesnici pohoda su položili vijence na spomen obilježja podignuta trideset trojici Kolašincima i devetorici Beranaca koji su zarobljeni, a potom strijeljani od strane četnika u Lubnicama 1942.godine. Prisutne je u ime organizatora pozdravio prof. Dragan Vujisić. On je u svog govoru oživio sjećanje na ove hrabre rodoljube i njihovu žrtvu za čast i slobodu Crne Gore. Nakon kratkog kulturnog programa, za sve učesnike manifestacije organizovan je zajednički ručak. Bila je ovo više nego uspješno organizovana manifestacija sa ciljem da nas podsjeti na patriotizam naših predaka i afirmiše antifašizam kao jednu od najvećih tekovina našeg društva. Masovnim učešćem manifestaciju su podržali planinari iz svih krajeva naše zemlje, a predvodio ih je predsjednik Planinarskog saveza dr Dragan Bulatović.

P. N.

Planinarski klub „GORICA“

Klub je u prva tri mjeseca 2017.g. realizovao 13 akcija iz godišnjeg plana. Posebno atraktivna bila je tura sa krpljama na Žabljaku, preko Crnog jezera do Virka, kao i skijanje 10 članova na Kopaoniku i druženje sa planinarima PD Kopaonik iz Beograda u njihovom planinarskom domu. U januaru je izdat 21.Bilten kluba koji možete pogledati na sajtu www.pkgorica.me. Godišnja skupština kluba, 17-ta po redu održana je 4.02.2017. Pripreme za organizaciju 20.Susreta planinarskih klubova balkanskih zemalja na Lovčenu, Ivanova korita od 9-11.juna.2017. su u toku.

Edita Files Bradarić

Jamski sistem "OPASNA JAMA"

Jamski sistem "Opasna jama" nalazi se 30km istočno od Podgorice, na južnom obodu Kučkih korita, u blizini kanjona Cijevne, na nadmorskoj visini od 1345 m. Jama je nađena 2011 godine i na 2. Speleološkom kampu koji je bio u organizaciji Malog alpinističkog kluba i Biospeleološkog drstva Crne Gore je otpočelo njeno istraživanje. Jamski sistem ima dva zasebna ulaza udaljena oko 110 m jedan od drugog koji se na dubini od oko 100 m spajaju uskim meandrom. Nakon više godina istraživanja, rezultati dosadašnjih mjerenja pokazuju da je ukupna dužina kanala nešto veća od 2 km, a dubina iznosi oko 470 m.

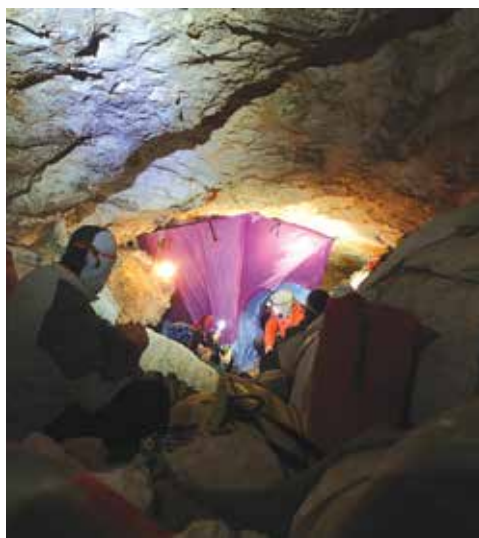
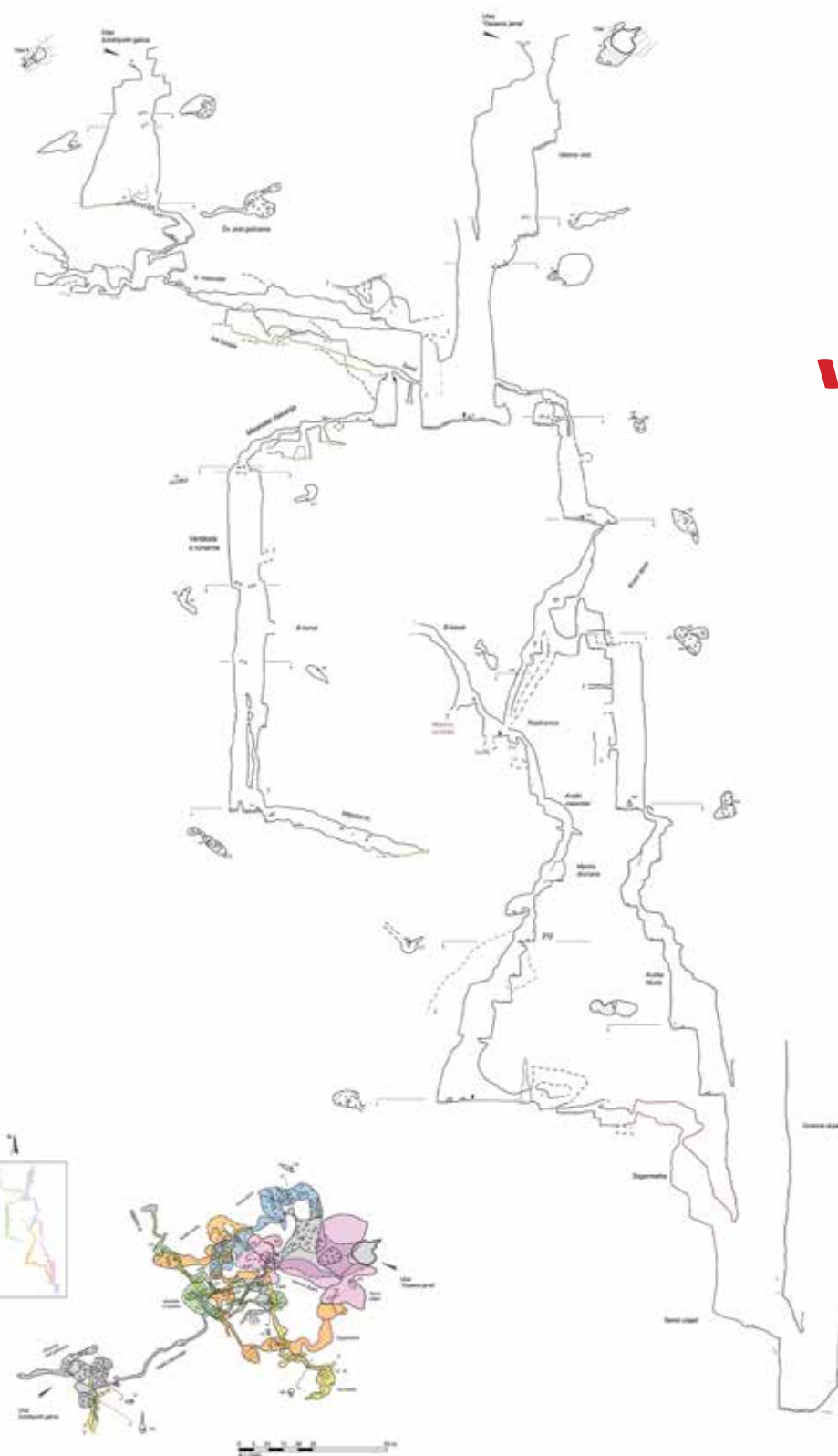
Sistem je ispresijecan mnogobrojnim izrezbarenim meandrima koji su uglavnom pokriveni suvom žutom zemljom, fosilnim nakitom, dok su vertikale dužine od 60 do 140 m, pretežno elipsoidnog oblika sa zidovima od maticne stijene, na dosta mjesta sa nataloznim mesečevim mlekom.

Pored domaćih speleologa, do sad je jamu posjetilo ukupno 44 speleologa iz 8 zemalja: Srbije, Hrvatske, Slovenije, Rusije, Bugarske, Francuske i Poljske. Zbog kompleksnosti objekta, dubine, tehničkih karakteristika u jami su napravljena dva bivaka, "Gornji", koji je na 110 m dubine i predviđen je za korštenje u zimskim mjesecima kada je zbog snijega nemoguće kampovanje u blizini ulaza u jamu i kada se u ulaznoj verticali slivai velika kličina vode niz zidove, i "Donji" na dubini od 240 m koji je predviđen za boravak i noćenje speleologa u sušnom periodu godine.

U svrhu istraživanja sistema jama je opremljena sa više od 1 km užeta i oko 150 sidrišta. Ta oprema stalno stoji u jami. U toku istraživanja nađen je veliki broj "upitnika", odnosno kanala koji jos nisu istraženi, a treba napomenuti da istraživanje glavnog kanala još nije završeno.

Sistem Opasna jama spada u najdublji i najveći objekat čije je istraživanje organizovao i vodio jedan crnogorski klub. Takođe po dubini i dužini kanala spada u najduži speleološki objekat na teritoriji opštine Podgorica.

*Tekst pripremio:
Miloš Pavićević, Mali alpinistički klub*

Intervju sa dr Jovicom Ugrinovskim, predsjednikom Balkanske planinske unije

Crna Gora prepoznaje značaj planinarskog turizma

Da li planinarstvo može da postane prepoznatljivi brend na prostorima Balkana?

Da. Apsolutno da! Sve zemlje Balkana su uočile da su balkanske planine atraktivne, lepe i što je još bitnije, lako dostupne ne samo sportskim planinarima ili iskusnim planinarima, već i običnim rekreativcima koji nemaju velika planinarska iskustva i fizičku i tehničku pripremljenost da idu, recimo, na Alpe ili druge visoke planine. Osim toga, na svim našim planinama postoje bogata istorijsko-kulturna obeležja koja su interesantna za trekere, rekreativce i planinare-amatere. Upravo zbog toga je i oformljena Balkanska Planinarska Unija (BMU).

Kakvim turističkim potencijalom u oblasti planinarstva raspolazemo na balkanskim prostorima?

Već sam spomenuo dva bitna obeležja naših planina. Ako na to dodamo i druge potencijale, kao što je to posebna, često puta i endemska, flora i fauna mogućnosti kombinovanja planinarstva sa ribolovom, lovom, planinskim biciklizmom, paraglajderstvom i sličnim aktivnostima, vidimo da je to ogroman turističko-rekreativni potencijal koji mi možemo da ponudimo stranim i domaćim turistima. Drugo pitanje je da li smo mi, kao region, iskoristili sav taj potencijal kojim raspolazemo. Još uvek vlada mišljenje među našim političarima i institucijama da je odmor i letovanje ispružiti se na pesku

pored mora i odsesti u luksuznom hotelu. To je istorija! Današnji turista želi aktivan, dinamičan i sadržajan odmor, što bliže prirodi i što bliže načinu života lokalnog stanovništva.

Kakve su šanse da se uz pomoć članova Balkanske planinarske unije planinarstvo na pravi način i valorizuje?

BMU se trudi da pomoću zajedničkih projekata valorizira i popularizira dva važna sadržaja. Prvo, to je sportsko planinarstvo ili planinarstvo namenjeno aktivnim planinarima. Na tom polju mi smo uspeli da usaglasimo naše standarde, organizujemo zajedničke ekspedicije na visokim planinama širom sveta itd. Na polju turizma, trekkinga i rekreativnog planinarstva uradili smo dosta toga. Dovoljno je otvoriti naš web-sajt bmumagazine.com i dobiti puno ilustriranih informacija o našim planinama. Napravili smo jedinstvenu kartu i spisak svih planinarskih domova Balkana sa svim informacijama o svakom planinarskom domu posebno. I to se može vidjeti i iskoristiti na već spomenutom sajtu.

Kako i u kojim prioritetnim oblastima rada dalje razvijati saradnju zemalja Balkanske planinarske unije?

To je tema na koju BMU radi neprekidno. U momentu je u fokusu rada BMU saradnja sa EU i drugim srodnim organizacijama. To je i glavna tema sadašnjeg aktuelnog sastanka BMU u Kolašinu, u Crnoj Gori.

Koje su tačke dodira Makedonije i Crne Gore kada je u pitanju planinarstvo?

Ima puno dodirnih tačaka i ja bih rekao da su naše najbitnije dodirne tačke u različitostima. Da to bolje objasnim. Crna Gora može uz more i plaže ponuditi i svoje planine koje su na dodiru mora i koje su različite od makedonskih planina. Makedonija nema more, ali može ponuditi svoja jezera koja su isto tako na dodiru planina. Međutim, ima tu još puno toga što može i treba da se uradi. Tu su turističke agencije koje osim mora ili jezera, treba da prošire svoju turističku ponudu i sa trekking turama i planinarenjem.

Imajući u vidu 66 godina postojanja Planinarskog saveza Crne Gore, koji je vaš savjet da Crna Gora u toj oblasti postigne još bolje rezultate?

Ne bih ja davao savete jer Planinarski Savez Crne Gore je sasvim sposoban i spreman da organizuje svoj rad. PSCG je uradio puno toga i još uvek radi na projektima planinarstva i turizma. Moja lična impresija je da institucije Crne Gore imaju više razumevanja i da su bolje shvatile važnost planinarskog turizma, nego institucije u Makedoniji.

dr Mirko Jakovljević

**Predstavljamo
PK „Bjelasica“**

Kolašinci promovišu i razvijaju planinski turizam

Planinarski klub „Bjelasica“ osnovan je u Kolašinu 17. septembra 2003. god. Inicijativu su pokrenuli zaljubljenici u prirodu i planinarenje. Veliku podršku i „vjetar u leđa“ dobili su od iskusnih planinara Miodraga Mija Kovačevića i Daniela Vinceka. Klub je, ističu kolašinski planinari osnovan i zbog želje da se doprinese daljem razvoju i promociji kolaških turističkih potencijala kao i sjevera Crne Gore u toj oblasti privrede. Članovi kluba su popeli sve crnogorske vrhove a značajni uspjesi su i osvojeni visovi u Evropi (Triglav, Mon Blan, Olimp...). Kolašinski planinari su uz pomoć dobrih ljudi i privrednika prije desetak godina sagradili atraktivan planinarski dom na Vranjaku. Dom je od Kolašina udaljen 16,5 kilometara od čega je šest ipo makadama. Raspolaže sa 24 ležaja a ono što ga izdvaja je postojanje centralnog grijanja i izvorske pijaće vode. Planinarski dom je otvoren od 1. juna do 1. novembra a ostalim mjesecima smještaj može da se rezerviše. Sa blagodetima boravka u Domu na Vranjaku već su upoznati planinari iz Crne Gore i zemalja okruženja. Namjera članova kluba „Bjelasica“ je da i u narednom periodu zadrže kvalitetnu ponudu smještaja u Domu, gostoprimstvo, a imaju plan i da nastave uspješne pohode na još neosvojene planine i visove. Treba reći i to da planinarski klub „Bjelasica“ jedini ima Sekciju nordijskog skijanja. Preko 20 „nordijaca“ na brojnim takmičenjima već osvajaju zapažene rezultate i prepoznatljivi su po organizaciji već tradicionalnog Sinjavinskog maratona.

dr M. Jakovljević

Održana redovna skupština PSCG

Redovna godišnja Skupština Planinarskog saveza Crne Gore održana je 25. marta 2017. u Mojkovcu u multimedijalnoj sali Skupštine opštine. Skupštini su prisustvovala 24 delegata iz crnogorskih planinarskih klubova. Na početku sjednice delegate je pozdravio i poželio im uspješan rad predsjednik opštine Mojkovac Dejan Medojević. Podnoseći Godišnji izvještaj o radu, predsjednik Saveza dr Dragan Bulatović je istakao je: – Planinarski savez Crne Gore u 2016. godini uložio velike napore i ostvario značajne rezultate na polju razvoja i unapređenja planinarstva u našoj zemlji. Naša planinarska porodica bogatija je za dva nova planinarska kluba, ojačani su kadrovski kapaciteti, te unaprijeđena planinarska infrastruktura. Crnogorski planinari su izveli veliki broj akcija u obliku izleta, pohoda, susreta i taborovanja... Takođe je održan značajan broj takmičenja i ekspedicija, kao i manji broj seminara i drugih edukativnih sadržaja. Sve ove aktivnosti su medijski dobro praćene u štampanim i elektronskim medijima. Poseban doprinos popularizaciji i promociji naših aktivnosti daje naš časopis „Planinarske novine“. Savez je u prethodnoj godini imao odličnu saradnju sa državnim organima, lokalnim samoupravama, javnim institucijama i

nevladinim udruženjima. Zahvaljujući predanosti i kvalitetu rada, Savez se pozicionirao kao pouzdan partner Ministarstva održivog razvoja i turizma i Nacionalne turističke organizacije na projektima razvoja i unapređenja održivih vidova turizma. Ostvareni rezultati svakako su plod posvećenosti menadžmenta, ali i nesebičnog zalaganja svih planinarskih klubova, planinarki i planinara na širenju ideje planinarstva kao stila života, u skladu sa prirodom i principima održivog razvoja. Planinarski savez uspješno ostvaruje svoju sportsku misiju i igra sve značajniju ulogu u društvenom životu - zaključio je predsjednik Bulatović.

Skupština je jednoglasno usvojila Godišnji izvještaj o radu sa finansijskim izvještajem za 2016. godinu.

Na Skupštini je takođe vođena rasprava o predstojećem Planinskom festivalu, koji će se održati u Kolašinu od 2. do 4. juna 2017. godine. U pitanju je sportsko-turistička manifestacija pažljivo osmišljena, po ugledu na slične manifestacije u svijetu. Bogat i sadržajan Program festivala fokusiran je na promociju i afirmaciju planinarstva, sportskog duha i kulture, zdravih stilova života, ali i prirodnih i turističkih potencijala Kolašina i okolnih planina. Festival će se sastojati iz nekoliko događaja (seminar u sportskom penjanju, tabor planinara Crne Gore, izložba fotografija nagrađenih na konkursu PSCG...) koji će se odvijati na različitim prostorima u gradu i okolini i predstavlja dobru priliku za druženje, razmjenu iskustava i sticanje novih znanja. U okviru Festivala biće održan 18. sastanak Balkanske planinarske unije, a povodom 66 godina postojanja i uspješnog rada Planinarskog saveza biće upriličena svečana Akademija.

T.I.

PREDSTAVLJAMO:

**Radosav
Rako**

Nikčević

„MONT EVEREST I MI“

Knjiga „Mont Everest i Mi“ autora Radosava Raka Nikčevića promovisana je u Narodnoj biblioteci „Radoslav Ljumić“ u Podgorici. O knjizi su govorili Dr Dragan Bulatović, Dr Radovan Raco Mijanović, Miško Lalović i autor Rako Nikčević.

Ništa nema ni teže ni lakše, nego poslije pročitanih stranica ove knjige izaći iz njenih korica i napisati par rečenica. Ništa lakše jer sami naslov na korica-ma ove izuzetne i sistematski složene građe, „Mont Everest i Mi“, daje mi za pravo da pod ovo „Mi“ podvedem sve nas, nas koji smo u Planinaarskom smučarskom društvu „Javorak“ proveli dobar dio svog vijeka – neki čak i polovinu stoljeća koristili iskustvo od starijih. Nas, koji ovaj uspjeh doživljavamo i kao svoj, uz dužno poštovanje onih koji su teret ovog poduhvata iznijeli. Hvala im što su nam omogućili da sa njima podijelimo radost ovog izuzetnog uspjeha i da se osjećamo kao dio jedne uspješne porodice.

Ništa nema ni teže ni lakše, zato što je sjećanje živo na sve naše zajedničke planinarske pobjede, na sve osvojene vrhove, a kojih nije bilo malo, na logorovanja, nadasve na naše druge planinare koji nijesu više sa nama a dio su našeg višedecenijskog druženja i uspjeha.

Ništa nema ni teže ni lakše, jer i mene tada kao mladog doktora zaljubljenog u planinarske pohode, ponijela je već afirmisana družina, da osvajam do tada za mene nemoguće, da prkosim visinama, da brinem o zdravlju planinara, da poštujem planinu. Planina, ma koliko bila lijepa i privlačna krije u sebi niz opasnosti vezanih za vremenske nepogode, ili one druge, koje dolaze od samog penjača: neiskustvo, nespremnost, slabo poznavanje planine, slaba procjena situacije, nezdrave ambicije i slično. Zbog toga, izbor zdrave i sposobne ličnosti za ekspediciju na visoke planine predstavlja problem i u današnjim uslovima, kada je moguće uraditi niz kvalitetnih laboratorijskih i kliničkih ispitivanja. Ipak, se dobro osloniti na staro provjereno pravilo koje i danas vrijedi: planina je najbolja provjera. Ništa teže, za mene kao odgovornog za odabir članova ekspedicije nije bilo nego, između toliko brušenih bisera alpinizma, onih koji su uspješno osvojili toliko značajnih i visokih planinskih vrhova, odabrati najbolje. Na moju sreću nijesam griješio. Ništa teže nema nego govoriti o sebi, ne treba to ni raditi jer u našem društvu niko nije poseban. Posebnost smo mi svi zajedno!

Sjećanje je pola istine, zapisano je cijela istina. Uvjerio nas je u to autor knjige Radosav Rako Nikčević. Zapisano je toga mnogo, od hipoksije, plućnog edema (otoka pluća), poštovanja pravila adaptacije na visinu od čega zavisi i siguran uspjeh, akutne visinske bolesti, dehidracije (gubitak tečnosti i elektrolita iz organizma), koju je i sam iskusio, ohlađivanja i promrzlina, ishrane, te dosta toga karakterističnog za visokogorski alpinizam. Meni neće biti zamjereno ako ponešto iz iskustva i dodam. Vrlo čest emotivan doživljaj koji se javlja kod penjača je strah, skopčan sa nagonom za samoodržanjem. Često odstupanje od određenog smjera, nepredviđena prepreka, neiskustvo u njihovom savlađivanju i elementarne nepogode, mogu izazvati snažan duševni stres. Tako prestrašen penjač vrši najčešće nekontrolisane pokrete ili ostaje pred opasnošću u situacijama u kojima može sam sebi pomoći. Strah pojedina se često prenese na grupu, posebno ako je manja, nedovoljno pripremljena i može izazvati paniku. Strah i paniku spriječava samodisciplina, unaprijed dobro odabrane zdrave osobe koje su prošle kroz školu planinarstva i alpinizma, dobro fizički, tehnički pripremljene koji vole planinu, a za vođu imaju čovjeka koji uživa povjerenje članova grupe. Hipoksija, smanjenje parcijalnog pritiska O₂, koji opada sa visinom je ta koja djeluje na ubrzano disanje i hiperventilaciju koja iz organizma oslobađa CO₂ čija smanjena koncentracija dovodi do alkaloze organizma koja utiče supresivno na centralni sistem. U takvom stanju karakteristična je nekritičnost u procjeni vlastite sposobnosti, realne procjene opasnosti, te se o nesrećama u planini može reći da su uzrokovane a ne da se događaju. Alkalozu traje dugo pa su nesreće češće u povratku.

Za divljenje je procjena članova naše ekspedicije, da se četrdeset metara ispod vrha, krova svijeta vrata sa pohoda zbog objektivno ukazane opasnosti i spase svoje živote. Uspjeh ekipe je bio u kritičnosti i odlučnosti vođstva ekspedicije. Oni koji njesu imali sposobnosti da opasnost procijene ostali su u lednicima Himalaja kako je to u knjizi i opisano, kao opomena svima koji streme ka vrhovima da moraju biti psihofizički izuzetno spremni, da su životi penjača preči od osvojenog vrha. Za zdrave uvek ima vremena! To je pokazala i naša ekspedicija. Pokazalo se, slijedeći autorov opis, da su alpinisti sa dužim planinarskim stažom, koji u nogama imaju osvojen veći broj viso-

MONT EVEREST I MI

Radosav Rako Nikčević

kih vrhova – spremniji, odvažniji sigurniji kritičniji... Potvrđuje se još jedno pravilo kada se govori o pripremi članova ekspedicije, da organizam pamti ranije odrađene fizičke i psihološke napore, pa se brže prilagodi i adaptira na ekstremne uslove.

Ne treba zaboraviti da su alpinisti poseban sklop ličnosti, sklone individualizmu i težnji za isticanjem. Motivi za bavljenje alpinizmom su različiti, njime se bave ljudi svih društvenih slojeva što u odabiru članova ekspedicije čini poseban problem. Činjenica je da svaki član ekspedicije želi da bude u jurišnoj grupi koja će osvojiti vrh. Ma koliko shvatio da je to kolektivni uspjeh, alpinista se teško miri sa činjenicom da bude pomažući član. Ovo psihološko prilagođavanje polazi za rukom samo psihički najzrelijim i socijalno usklađenim ličnostima. Alpinizam ne predstavlja samo sportsko djelovanje u visokim planinama, on predstavlja i svojevrsno estetsko doživljavanje. Ako ga posmatramo kao sport, alpinizam se razlikuje od ostalih grana po tome što odražava borbu čovjeka sa prirodom bez prisustva gledalaca. To je u stvari dokazivanje čovjeka pred samim sobom, čime se potvrđuje njegova težnja ka bogatijem i sadržajnijem životu.

Ništa nema ni teže ni lakše – od Trebjese do Mont Everesta, za pola vijeka bespućima stići. Ništa nema ni teže ni lakše, nego te naše velike želje i san svakog planinara: uspon na Krov svijeta – Mont Everest, među korice staviti. Dočarati: putovanje do baznog logora, specifičnost aktivnosti u visinskim logorima, saradnju sa Šerpasima, zdravstveni problem članova ekspedicije, vremenske nepogode i mnogo toga. Stoga, moje iskrene čestitke Radosavu Raku Nikčeviću. Čestitke za spomenar i stremljenje naše mladosti, za pogled viđen sa Mont Everesta. Čestitke što nam je Mont Everest približio slikom i rečju, što čitajući ovu knjigu stičemo utisak da smo svo vreme ekspedicije bili uz njih. Dočarao nam je Rako kako nema ništa lakše a i ništa teže nego, kada ste na Krovu svijeta – vidjeti koliko ste mali, koliko je daleko između neba i čovjeka.

Ova knjiga je vrhunac naših uspjeha, ovo je knjiga kojoj se valja vraćati... jer još ima vrhova gdje treba našu zastavu postaviti.

dr Radovan Raco Mijanović

ONAKO S VISINE, od oka!

Piše: Ž. M.

Foto: (Lična arhiva)

2. Nacionalna stručna kvalifikacija!

Kad ste već privučeni podnaslovom i naslonili pogled na tekst da vam i kažem predmet interesovanja - stručna kvalifikacija za zanimanje: planinski vodič/planinska vodičkinja, nivo zahtjevnosti rada IV – CKO IV 1!

Tekst, pisah februara – "mjeseca kojem inače vazda fale dva dana. Smješten između zime i proljeća, osakaćeni februar čuva u svojim dugim noćima neke od sablasnijih momenata ljudske istorije... Kažu da zbog nedostatka cvijeća i zagrljaja, neka značajna glava, Svetog mučenika Trifuna, prezva u Dan zaljubljenih... Znate, postoje ljudi koji su prve tonove proljeća odsvirali po februarskom zapisu". (Popović S. Milisav)

Nekako, i meni, godina uvijek počinje februarom!?

Po definiciji nacionalna stručna kvalifikacija – "Radna, odnosno stručna osposobljenost potrebna za obavljanje zanimanja ili pojedinih poslova u okviru zanimanja, zasnovana na kompetencijama i standardu zanimanja". Postupak za sticanje? Jednostavan!?

Lice, koje želi izaći na ispit, radi direktne provjere znanja, vještina i kompetencija, podnosi zahtjev shodno čl.19 zakona, Ispitnom centru CG.

Ako je lice npr.zahtjev podnijelo aprila 2016.godine. Od tada mu teče status, kandidata. A najmanje što očekuje - da se postupi shodno zahtjevu i zakonu!

A zakon? Definisao je, da se provjera znanja, vještina i kompetencija za sticanje stručne kvalifikacije vrši u skladu sa Ispitnim katalogom i da se provjera organizuje najmanje četiri puta u toku godine. Pred ispitnom komisijom. Koju čine ispitivači, sa licencom za rad na period od tri godine. Bliži način i postupak izdavanja i oduzimanja, kao i oblik i sadržaj licence za rad ispitivača, definisan je pravilnikom.

Čitajući zakon i pravilnik, nigdje odredbe – Postupak kad članovima ispitne komisije istekne licenca? Što se i desilo kandidatu! Oglasa, nema! Reizbora članova, nema! Provjere znanja, nema! A februar prođe...

Previd zakonopisca ili kršenje odredbe iz čl.25 st.1 zakona – postupak provjere?

Eh, kad bi to bilo sve?

Priča za sebe je, Standard zanimanja, odnosno Ispitni katalog – "Dokument urađen na osnovu standarda zanimanja i osnov je za postupak provjere stručne kvalifikacije ili priznavanja inostranog sertifikata"!?

Privuče me naziv jedinice stručne kvalifikacije - Planinski vodič/Planinska vodičkinja vodi lake ljetnje planinske ture - KATEGORIJA A; vodi zahtjevnije ljetnje planinske ture - KATEGORIJA B; vodi vrlo zahtjevnije ljetnje planinske ture - KATEGORIJA C; vodi lake zimske planinske ture - KATEGORIJA D; vodi zahtjevnije zimske planinske ture - KATEGORIJA E; vodi lake turne skijaške planinske ture - KATEGORIJA G; vodi zahtjevnije turne skijaške planinske ture - KATEGORIJA H; vodi lake ledničke ture - KATEGORIJA I; vodi penjačke ture - KATEGORIJA F.

Kako su članom 2, Pravilnika o uslovima, načinu i postupku kategorizacije planinskih staza prema zahtjevnosti, planinske staze kategorisane kao: lake, srednje i teške; odnosno članom 1, Pravilnika o uslovima, načinu i postupku klasifikacije planinskih staza prema namjeni, iste klasifikovane kao: planinarske staze; pješačke staze u prirodi; staze za planinski biciklizam i staze posebne namjene; u najmanju ruku naziv kvalifikacione jedinice, je upitan. Upitna je, i usklađenost sa pravilnikom!?

"No, možda nije zgoreg da makar u ovoj nedelji, budemo i sami pristalice trezvenog puta i iznova se nafokusiramo, tek na momenat osvijetlimo neke od zatamjenjenih smjernica tvog, mog, našeg... svačijeg života. Skakaćemo od stvari do stvari, od sitnog ka sitnijem. Ko zna, možda neko uspije da se iščupa iz rutine jučerašnjice uz pomoć nekih od kratkih recepata...", sjetih se riječi pisca Milisava.

"Onako s visine, od oka" je proces!?

Ubrzajmo ga, "onako sa zemlje, inicijativom"!

(u sljedećem broju - Tema: "Centralni registar")

(Autor je instruktor edukator PSCG; planinarski vodič – PSCG-e/ i VAVO-e; planinarski vodič - instruktor PSCG; zamjenik načelnika komisije PSCG)

*** U rubrici „Onako s visine, od oka“, objavljuju se zapažanja i komentari o aktuelnim sportskorazvojnim ciljevima i programima, stručnim pitanjima, propisima u oblasti planinarskog sporta i drugim sličnim temama od značaja za rad nacionalnog sportskog saveza i sportskih klubova. Uređivački tim zadržava pravo da ne objavi tekst: u kojem se neko vrijeđa po bilo kojoj osnovi; pravo na izvjesna skraćivanja; pravo da se ne objavi tekst u kojem su komentari vulgarni i uvredljive sadržine. Takođe, tekst u ovoj rubrici ne odražava nužno i stav redakcije. Hvala.**

Piše: Ž. M.

Foto: (Vanja Perunović)

PLANINSKE *heroine* (3)

"Želim da prijateljski stisnem ruku, koja otvara ovu moju knjigu. Želim da preko nje pozdravim zemlju u kojoj sam proveo mladenačke dane i ljude među kojima sam odrastao. Imao sam pet godina, kada sam, kao kroz san prvi put doživio planinu. Bilo je to jednog jutra, kad me snažno fascinirala prozirna plavkasta silueta Vršackog gorja. Dok su moji drugovi trčkarali po livadi, ja sam stajao bez riječi u ekstazi, pred talasastom linijom horizonta. Toga je dana između planine i mene sklopljen ugovor o vječnom prijateljstvu. Odonda, moje srce puno ljubavi prilazi planini. I dok moja stopala nježno miluju njene ledine u mojim se mislima rađaju ditirambi u čast njenu. A sa svoje strane planina mi otvara širom svoje staze i čuva me kao svog izabranika. Mojom knjigom dalekoj Akonkagvi (Acocangui) ja sada pozdravljam crnogorski krš s kojim sam odrastao u svojim zrelijim danima. I pitome srbijanske i bosanske planine, koje su bujnim zelenilom ispunjavale moje zenice. I Frušku goru, u kojoj sam više puta podigao izviđački šator i Sljeme, omiljeno izletišta iz studentskih dana. I valoviti Gorski Kotar, Slovenačke alpe s Triglavom, na čijim je stranama vrijeme već izbrisalo trag mojih stopa. Zdravo da ste sve moje rodne planine!" (Tibor Sekelj)

O planini kao – vечноj prijateljici; stazama, stopama i/ili ljubavi, govori nam Vanja Perunović iz Podgorice, i njena planinska abeceda:

Ararat, sveta planina u Turskoj. Moj prvi odvažniji poduhvat, poslije 2 godine planinarenja, pamtiću kao bajku.

Boka Kotorska, biser Jadrana. Kotor moj rodni grad, gdje se osjećam kao kod kuće među divnim prijateljima.

Cvijet u kosi.

Čestitost, čistoća duše kao rosa u planini.

Ćevapi u Višegradu.

Dolomiti prekrasan planinski masiv u Italiji. Raj za penjače. Proglašen prirodnom baštinom UNESCO-a.

Dž ...

Hajla, planina najljepših susreta.

Izazovi, pokretačka snaga.

Javorak, planinarski klub iz Nikšića. Nesebični drugovi i momci velikog srca.

Kanjoni, prava zabava u ljetnjim mjesecima.

Let paraglajderom iznad kanjona Tare, nezaboravni momenti.

Ljubičanstvenost života.

Mon Blan, Monte Rosa, Maja Jezerce, Maja Bojs, Mitikas u zimskim uslovima. Vrhovi na kojima sam uživala i ostvarila svoje snove o njima.

Noć punog mjeseca na Subri. Čarolija sa odličnom ekipom.

Njegoš: "Ko na brdu ak i malo stoji više vidi no onaj pod brdom".

Očnjak, meni poseban vrh, koji me uvijek dozivao svojim moćnim izgledom. I onda. Prilika za pohod sa Visokogoricima, sjajnim – Draganom Bulatovićem i Milanom Radovićem, vodičima na tom usponu.

Ples, moja prva ljubav.

Ronjenje, relaksacija posle planine.

Sale, moja princeza i sportiskinja. Sunce i sreća tetkina.

Šum mora.

Triglav u zimskim uslovima. Ponosna sam Crnogorka.

Uvalica u mojim Dobrim Vodama.

Volim da volim.

"Znaš li što je najljepše u životu?

Želja, prijatelju" (aut. Meša Selimović)

Rubrika „Planinske heroine“ je o sportiskinja-ma - crnogorskim planinarkama, bivšim i aktivnim, koje su pohodile vrhove više od 4000 m ali iz jednog drugog ugla. Ugla, njihove "tajne veze" sa planinom i prirodom. Malo ih ima. Ali su njihovi uspjesi, uspjesi i ponos svih nas. U rubrici otkrivamo (koliko je to moguće), da li se planina može odvojiti od žena sportiskinja – planinarki, i da li je ljepša i uzvišenija sa njima u njoj? Cilj je, povećanje mobilnosti žena, promovišući tako planinarstvo, saradnju i umrežavanje planinarskih klubova, podstičući aktivnosti u cilju uklanjanja stereotipa o mogućnosti žena i značaj društvene kohezije među mladim ženama.

PLANINARSKI SAVEZ CRNE GORE
MOUNTAINEERING ASSOCIATION OF MONTENEGRO

PLANINSKI FESTIVAL KOLAŠIN 2017.

Petak 02.06.2017.

Vrijeme	Lokacija	Događaj
19.00	Centar za kulturu	Zvanično otvaranje festivala proглаšenje pobjednika nagradnog foto konkursa i otvaranje izložbe "Planine Crne Gore"
19.40	Centar za kulturu	Promocija filma Crnogorska ekspedicija Denali 2012
20.30	Centar za kulturu	Planinarske novine br. 4 - promocija časopisa

Subota 03.06.2017.

Vrijeme	Lokacija	Događaj
08.00 - 16.00	PL Dom Vranjak Bjelasica	Međunarodni tabor planinara Bjelasica 2017 Hiking tura Crna glava 2139m
09.00 - 13.00	Kasarna Breza Bašanje Brdo	Takmičenje u planinarskoj orijentaciji Montenegro kup 2017
09.00 - 13.00	Kasarna Breza poligon Biočinovići	Sporsko penjanje - seminar
09.00 - 17.00	Hotel BIANCA	18.Sastanak Balkanske planinarske unije Radni dio
20.00	Centar za kulturu	Svečana akademija povodom 66 godna PSCG

Nedelja 04.06.2017.

Vrijeme	Lokacija	Događaj
09.00 - 16.00	Kolašin i okolina	Izlet za učesnike 18-tog sastanka BMU (Obilazak Manastira Morača i Biogratskog jezera)
09.00 - 13.00	Kasarna Breza poligon Biočinovići	Sporsko penjanje - seminar
09.00 - 13.00	PL Dom Vranjak Bjelasica	Međunarodni tabor planinara Bjelasica 2017 Trekking tura (opciono)
20.00	Kolašin	ZATVARANJE FESTIVALA

Program festivala

Rezultati Međunarodnog nagradnog konkursa PLANINE CRNE GORE

Planinarski savez Crne Gore, povodom 66 godina od svog osnivanja, raspisao je međunarodni nagradni foto konkurs na temu "Planine Crne Gore". Na konkurs je prijavljeno 303 fotografije. Radove je prijavilo ukupno 69 autora, od čega 12 stranih (Srbija, Francuska, Hrvatska, Slovačka i Estonija).

Žiri, u sastavu: **Branislav Strugar**, umjetnik fotografije, član ULUPUDS-a, majstor fotografije FSS, **Relja Eraković**, filmski i TV snimatelj, docent na Univerzitetu Crne Gore i **prof. Saša Popović**, umjetnički fotograf, član UO PSCG-a, odlučio je:

I nagrada (300€): fotografija *Kučko ogledalo*, autora **Željka Šćepanovića**, Crna Gora

II nagrada (200€): fotografija *Senke*, autorke **Milene Mijatović**, Srbija

III nagrada (100€): fotografija *Rumija*, autora **Mati Kosea**, Estonija

Žiri je, takođe, odlučio da pohvali sljedeće fotografije:

Šareni pasovi, autora Damira Krnića,

Uspon na Karanfile, autora Radojka Boškovića i

Plave planine Crne Gore, autora Milana Radovića.

Pored nagrađenih i fotografija s pohvalom, žiri je odabrao još 14 fotografija (ukupno 20) koje će biti prikazane na izložbi PSCG-a, koja će, u sklopu Planinarskog foruma, biti otvorena 2. juna 2017. godine u Domu kulture Kolašin u 20h (po abecednom redu imena autora):

Plavsko jezero, autor Ahmet Reković,

Durmitor, Aleksandar Tijanić,

Prokletije, Damir Krnić

Slika, Danilo Ivanović

Stvaranje duge ne Durmitoru, Dejan Dajković

Lojanik i Todorov do, Dobrislav Bajović

Trešnjevnik, Ivan Savić

Mimikrija, Marija Milovanović Maksimović

Plav, Marija Milovanović Maksimović

Okamanjeni talasi, Milan Radović

Prvi dan proleća, Milena Mijatović

Ključ, Radosav Pavićević

Zima na Zminičkom jezeru, Velibor Žitarević

Prvi zrak u Sinjajevini, Željko Šćepanović

PLANINARSKI SAVEZ CRNE GORE
MOUNTAINEERING ASSOCIATION OF MONTENEGRO

Kučko ogledalo,
autora
Željka
Šćepanovića,
Crna Gora

Senke,
autorka
Milena
Mijatović,
Srbija

Rumija,
autora
Mati Kosea,
Estonija